

EESTI EVANGEELIUMI KRISTLASTE JA BAPTISTIDE
KOGUDUSTE LIIT
KÕRGEM USUTEADUSLIK SEMINAR

Lev Bannikov

**KOGUDUSE JUHTIMINE JA JUHTIVORGANITE KOOSTOIMIMINE EESTI
EVANGEELIUMI KRISTLASTE JA
BAPTISTIDE KOGUDUSTE LIIDU KOGUDUSTES**

Lõputöö

Juhendaja: Joosep Tammo, MA

Tallinn 2021

Olen kõigile lõputöös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõttelistele seisukohtadele ja muudest allikatest pärinevatele andmetele viidanud.

Autor:

(allkiri)

.....

(kuupäev)

Sisukord

SISSEJUHATUS	5
1. TEOREETILINE ÜLEVAADE	7
1.1 Juhtimise vajadus uustestamentlikus koguduses	7
1.2 Uustestamentliku algkoguduse juhtimine	8
1.2.1 Diakon	9
1.2.2 Presbüter (vanem) ja piiskop (ülevaataja) Uues Testamendis	9
1.2.3 Uustestamentliku algkoguduse juhtimismudel	10
1.3 Nõuded vanematele ja abilistele Uues Testamendis	14
1.3.1 Nõuded vanematele	14
1.3.2 Nõuded abilistele	17
1.4 Vanemate ja abiliste ülesanded uustestamentlikus koguduses	19
1.4.1 Vanemate ülesanded	19
1.4.2 Diakoni ülesanded	20
2. EKB LIIDU ÕPETUSEST NING TÄHELEPANEKUID KOGUDUSTE PÕHIKIRJADEST KOGUDUSE JUHTIMISE KOHTA	24
2.1 EKB Liidu õpetusest koguduse juhtimise kohta	24
2.2 Tähelepanekuid EKB Liidu koguduste põhikirjadest	26
2.2.1 Koguduse juhtivorganid	27
2.2.2 Üldkoosolek	28
2.2.3 Juhatus	29
2.2.4 Pastor	31
2.2.5 Diakonid ja diakonissid	32
3. JUHATUSE JA PASTORI KOOSTÖÖMUDELID NING JUHATUSTE ROLL EKB LIIDU KOGUDUSTES	34
3.1 Uuringu meetod ja valim	34
3.2 Vastanute andmed	35
3.2.1 Vastanute vanus ja sugu	35

3.2.2 Vastanute ametikohad ja koguduste suurused	36
3.3 Vastanute koguduste praktikad	38
3.3.1 Koguduse juhatuste suurused ja koosseisud	38
3.3.2 Vastanute koguduste juhtimispraktikad	42
3.4 Vastanute teoloogilised ja muud arusaamad ning isiklikud eelistused	47
3.4.1 Milliseid pastoraalkirjades nimetatud nõudeid koguduse vanemate ja abiliste kohta (1Tm 3, Tt 1) järgitakse teie koguduses juhatuse liikmete valikul?	47
3.4.2 Kas kõik koguduse juhatuse liikmed (v.a pastori ordinatsiooniga) peaksid olema diakoni ordinatsiooniga?	48
3.4.3 Kas Teie arvates võiksid koguduse juhatusse kuuluda ka naisliikmed?	49
3.4.4 Kas pooldate hierarhilist või meeskondlikku juhtimist?	51
3.4.5 Mida teeksite oma koguduse juhtimises teisiti kui praegu?	51
ARUTELU	53
KOKKUVÕTE	58
Kasutatud kirjanduse loetelu	61
LISAD	65
PE3IOME	81

SISSEJUHATUS

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu (edaspidi nimetatud ka EKB Liit) koguduste (edaspidi nimetatud ka EKB Liidu kogudused) juhtimine erineb koguduseti. Koguduse juhtivorganite rolli ja vastutusalade osas on erinevatel põhjustel mitmeid arusaamu ja praktikaid.

EKB Liidu kogudusel on pastor ja kus parasjagu ei ole, sinna otsitakse. Eesti Vabariigis hetkel kehtiva kirikute ja koguduste seaduse paragrahvi 23 esimese lõike järgi peab kirikul, kogudusel ja koguduste liidul olema ka juhatus. Juhatuse liikmete minimaalne ja maksimaalne arv nähakse ette põhikirjas (*Riigiteataja...*, 21.04.2021).

Lõputöö eesmärk on aru saada, kuidas toimus uustestamentliku koguduse ning kuidas toimub kaasaegse Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liitu kuuluva koguduse tegus juhtimine, milliseid juhatuse toimimise ning pastori ja juhatuse koostoitimise mudeleid leidub EKB Liidu koguduste juhtimispraktikates ning mille poolest erineb EKB Liidu eesti ja vene regiooni koguduse juhtimine.

Lõputöö keskne uurimusküsimus on, kuidas näeb välja keskmise EKB Liidu koguduse tegus juhtimine. Kuna minu hinnangul osakavad sellele kõige paremini vastata EKB Liidu koguduste liikmed, kes osalevad vahetult koguduse juhtimises, valisin ka küsitletavateks EKB koguduste juhid – pastorid ja koguduste juhatuste liikmed (sõltumata vaimulikust ordinatsioonist). Kuna töö üheks eesmärgiks on võrrelda kahe EKB Liidu regiooni koguduste juhtimist, siis võtsin valimiks kõik EKB Liidu kahe regiooni kogudused, mille suurus on kuni 300 liiget.

Lõputöö koosneb kolmest osast. Töö teoreetiline osa annab ülevaate uustestamentliku koguduse teenimisametitest ja nende funktsioonidest, koguduse teenijatele jäetud nõuetest ning uustestamentliku koguduse juhtimise kujunemisest. Töö teine osa keskendub EKB Liidu õpetusele ning tähelepanekutele EKB Liidu koguduste põhikirjadest koguduse juhtimise kohta. Töö empiirilises osas viisin EKB Liidu koguduste juhtide hulgas läbi küsitluse koguduses toimivate praktikate ning vastanute teoloogiliste ja muude arusaamade kohta ning esitan selle tulemused. Töö lõpeb arutelu ja kokkuvõttega. Teksti lühendamise ja ülevaatlikkuse huvides

on lõputöös EKB Liidu eesti regiooni ja EKB Liidu vene regiooni väljakirjutamise asemel kasutatud ka lühendeid ER ja VR.

Täna lõputöö juhendajat Joosep Tammot erinevate materjalidega varustamise, kaasamõtleme ja edasiviivate tähelepanekute eest. Samuti tänan Einike Pillit tema panuse eest minu lõputöö valmimisse. Aitäh minu emale ja vanaemale, kes aitasid töö venekeelse poolega. Veel tänan kõiki küsitlusele vastanud koguduste juhte sisulise kaasamõtleme ja avatuse eest. Suurim tänu kuulub minu abikaasale ja Jumalale. Tänu teile kõigile sai see lõputöö valmis.

1. TEOREETILINE ÜLEVAADE

Kristluse peamised organiseerimisviisid on kogudused, mis võivad omakorda koonduda koguduste liitudesse või kirikutesse. Need jagavad tihti ka sarnast identiteeti ning arusaamist koguduse juhtimisest. Teoloogid Rienecker ja Maier kirjutavad enda koostatud teoses „Suur piiblileksikon“, et koguduse juhtimisstruktuuri ja reeglistiku osas ei ole võimalik leida Uuest Testamendist „ühte ja ainukest ning kõigile kohustuslikku reeglistikku, vaid hoopis suure mitmekesisuse“. See aga ei tähenda, et algkoguduse kord ja juhtimisstruktuur oli või tänapäeva koguduses võiks olla suvaline ning meelevaldselt määratlev. (Rienecker, Maier 2011, 43)

Alljärgnevalt püüangi aru saada, kuidas nägi välja uustestamentliku koguduse tegus juhtimine, uurides Uues Testamendis leitavaid algkoguduse ametikohti, nende funktsioone ning neid täitvatele esimeste koguduste liikmetele jäetud nõudeid.

1.1 Juhtimise vajadus uustestamentlikus koguduses

Sõltumata sellest, kuidas üht või teist kogudust täna juhitakse, on fakt, et koguduse juhtimist ning juhtimisorgani olemasolu peeti vajalikuks ning selle küsimusega hakati tegelema juba algkoguduse päevil. Päris alguses, kui varakristlik kogudus uskus, et maailm lõpeb peatselt, ülestõusnud Kristus tuleb tagasi ning domineeris kodukoguduslik vorm (Ap 2: 42-46), puudus otsene vajadus kindlate juht- ja ametistruktuuride järele. See muutus Pauluse misjonitöö ning usklike arvu kasvades, eriti suuremates linnades. Refereerides teoloog Charles C. Ryrie'i teost „*Basic Theology*“, toon välja kuus piiblinäidet kinnitamaks antud küsimusega tegelemisest:

- a) kohe oma esimese misjonireisi käigus seadis apostel Paulus kogudustele käte pealepanemisega vanemad ehk koguduse juhid (Ap 14:23);
- b) apostel Paulus pidas vanemate seadmise kogudustele vajalikuks ja tähtsaks ülesandeks (Tt 1:5);
- c) apostlite tegude raamatus on kirjas, et keiser Klaudiuse ajal sündis suur nälg, mille käigus saadeti abi Juudamaa kogudustele, mille edasise käekäigu eest vastutasid kohalike koguduste vanemad (Ap 11:29-30);

- d) Jeruusalemma nõupidamine toimus apostlite ja koguduste vanemate osalusel (Ap 15:6-29);
 - e) koguduste vanemaid ja diakoneid käsitletakse kui normaalsust algkoguduste elus (Ap 20:17, Fl 1:1);
 - f) juhatamine on üks meile usaldatud andidest (Rm 12:8) toimimaks kohalikes kogudustes (Hb 13:7, 17).
- (Ryrie 1986, 412)

Seega võib öelda, et Uues Testamendis leidub arvukalt viiteid kohaliku koguduse organiseeritud juhtimise vajalikkusest ning selle mõtestatud korraldamisest.

1.2 Uustestamentliku algkoguduse juhtimine

Apostel Paulus kirjutab oma kirjas Korintoses olevale kogudusele, et „Jumal on seadnud koguduses esmalt mõned apostleiks, teiseks prohveteiks, kolmandaks õpetajaiks; seejärel tulevad imeteod, seejärel armuannid tervendamiseks, abistamiseks, **juhtimiseks**, mitmesugusteks keelteks.“ (1Kr 12:28). On tähelepanuväärne, et nii siin kui ka eelnevas alapeatükis mainitud kirjakohas (Rm 12:8) nimetab Paulus juhtimist armuannina.

Sõna „armuand“ on tõlge kreekakeelsest sõnast *charisma* ning tähendab armuandi, mida ei jagata inimeselt inimesele, vaid mis on sisendatud „kõrgema jõu“ poolt, kristlikus kontekstis Püha Vaimu poolt teenimaks Kristuse kogudust Jumala plaani täideviimisel oma rahva seas (*biblehub...*, 23.04.2021).

Meelis Roll kirjutab oma bakalaureusetöös „Karismaatilisus ja selle tähendus Tartu baptisti- ja vabakoguduste näitel“, et „Eesti entsüklopeedias on karismat (algkristliku oskussõnana „vaimuand“) kirjeldatud kui 'ühes Püha Vaimu varustusega usklikule Jumala armust osaks saanud' erilist võimet või oskust, 'mille ta rakendab koguduse teenistusse' “ (Roll 2015, 6-7).

Sellest tulenevalt võib järeldada, et kogudust juhivad ja juhtimiskogusid moodustavad isikud, kellele peab selleks olema antud vastav armu- ehk vaimuand ehk kompetentsus.

Eelmises alapeatükis toodud näidetes kasutab Charles C. Ryrie kahte ametinimetust uustestamentliku koguduse juhi või juhtimisameti edasiandmiseks – vanem (*presbyteros*) ja diakon (*diakonos*). Apostlite tegude raamatus ning ka mitmes Pauluse kirjas, seal hulgas

eelmises alapeatükis viidatud kohas kirjast filiplastele (Fl 1:1), on nimetatud veel ka ülevaataja (*episkopos*) ametikohta.

Alljärgnevalt vaatlen nimetatud ametikohti lähemalt ning püüan aru saada, mitu erinevat juhtivat ametit leidus uustestamentlikus algkoguduses ning milline nägi välja algkoguduse juhtimismudel.

1.2.1 Diakon

Riho Saard kirjutab oma teoses „Kristluse ajalugu selle algusest tänapäevani“, et kuigi Uus Testament tunneb vaimulikke ameteid, siis Jeesus neid ei seadnud, sest ametid eeldavad organisatsiooni. Kui Jeesus oleks mõne ameti seadnud, siis tõenäoliselt oleks see olnud diakoniamet (Lk 22:26-27; Mt 25:35-43; Mk 10:45). (Saard 2013, 57)

Kreekakeelne sõna *diakonos* tähendab otsetõlgituna teenija ning esineb Uues Testamendis 29 korral (*biblehub...*, 05.05.2021).

Teoloogiadoktor Peeter Roosimaa kirjutab, et „Kreeka keeles tähendab diakon (*diakonos*) teenrit, kes teisi (lauasistujaid) teenib. Uues Testamendis on seda sõna tarvitatud ka laiemas, mitte üksnes lauasistujate teenimise tähenduses“ (Roosimaa, 2015).

Sellest lähtuvalt tekib küsimus, kas diakoni ametile viidati ka kui koguduse elu juhtivale ametile või jäid ta funktsioonid eranditult teenimise ja abistamise konteksti. Alljärgnevates peatükkides püüan jõuda parema arusaamiseni diakoni rollist uustestamentliku koguduse juhtimises.

1.2.2 Presbüter (vanem) ja piiskop (ülevaataja) Uues Testamendis

Sõna „presbüter“ tuleneb kreekakeelsest sõnast *presbyteros*, mis tõlgituna tähendab vanem või kauem elanud ning mida põhiliselt kasutatakse kahes tähenduses: rääkides vanematest inimestest või rääkides auastmest, ametinimest (*biblestudytools...*, 14.04.2021). Eesti Keele Instituudi „Võõrsõnade leksikon“ annab sellele vasteks vanem, religioosses tähenduses kogudusevanem, kirikuvanem (*eki...*, 14.04.2021).

James F. Stitzinger Jr. kirjutab ühes oma essees, et sõna *presbyteros* on Uues Testamendis kasutatud 67 korda. Evangeeliumites (mõnel juhul ka apostlite tegude raamatus) on seda sõna kasutatud eelkõige juudi sünagoogi kontekstis, viidates vanemale kui mitte vanale inimesele,

vaid kui seaduse haldajale. Hiljem viidatakse selle sõnaga koguduse juhile ning mõlemal juhul positsioonile (Stitzinger Jr. 1985, 2). Luukas kasutab vanema mõistet viidates meestele, kes juhivad Jeruusalemma kogudust juudi sünagoogi eeskujul (Ap 15:2,4; 21:18) (Rienecker, Maier 2011, 689).

Apostlite tegude raamat kirjeldab, et vanemaid seati ametisse Pauluse ja Barnabase poolt (Ap 14:23), Pauluse volitusel ka Tiituse poolt (Tt 1:5). Rienecker'i ja Maier'i järgi olid vanemad algselt otsekui apostlite käepikendused üksikogudustes, mis tähendab, et nad olid üksteisega oma töös tihedalt seotud. Koguduse juhtimise protsessis oli nende töö evangelistlik ja prohvetlik või nad teenisid karjaste või õpetajatena. Koos apostlitega arutasid vanemad näiteks paganakristlaste suhet Moosese Seadusega (Ap 15:5) (Rienecker, Maier 2011, 689).

Sõna „piiskop“ tuleneb kreekakeelsest sõnast *episkopos*, mis tõlgituna tähendab ülevaataja, järelevaataja. Kasutatud on seda sõna kui auastet või ametinimetust, viidates juhtivatele ja ülevaataja funktsioone täitvatele koguduse vanematele, presbüteritele (*biblehub*..., 15.04.2021). EKB Liidu Kõrgema Usuteadusliku Seminari diplomitöö „EEKBKL pastorite arusaam oma rollist võrdluses uue testamendi koguduste juhtide kohta käivate mõistetega“ autor Risto Nigol uuris sõna *episkopos* kasutust Uues Testamendis ning leidis, et „sõna *ἐπίσκοπος* esineb Uues Testamendis ainult viiel korral: 1Pt 2:25, Ap 20:28; Fl 1:1; 1Tm 3:2; Tt 1:7“ (Nigol 2014, 13). Ka kreekakeelt kõnelevad paganlikud kirikud nimetasid oma kirikujuhte piiskoppideks ning Antiik-Kreekas kasutati seda sõna mitmel erineval moel kirjeldamaks mitmesuguseid ametnikke lähtuvalt nende ametikohast ja positsioonist (Stitzinger Jr. 1985, 3).

Eelpool öeldule tuginedes tundub, et Uues Testamendis kasutatud nimetused „vanem“ ja „ülevaataja“ viitavad tegelikkuses ühele ja samale ametikohale. Minu töös püstitatud eesmärkide saavutamiseks püüan selles mingisuguse arusaamiseni jõuda.

1.2.3 Uustestamentliku algkoguduse juhtimismudel

Erinevate allikate uurimise ja töö kirjutamise käigus leidsin, et enamus teolooge ja konfessioone on diakonite osas üksmeelel, leides, et diakon kui ametikoht on piibellik ning eksisteeris uustestamentlikus algkoguduses ning moodustas ühe liigi koguduse juhtidest. Samuti ollakse üksmeelel, et ka koguduse vanemad olid üheks juhtide liigiks uustestamentlikus algkoguduses. Vaidlemise koht seisneb aga selles, kas eksisteeris ka kolmas liik juhte – piiskopid.

Vanema ja ülevaataja kui erinevate juhtorganite määratlemises läksid teoloogide arvamused lahku: ühed kirjutavad, et presbüter ja piiskop käivad kokku ja tähendavad sisuliselt üht ja sama ning teised väidavad vastupidist.

Näiteks teoloog Charles C. Ryrie kirjutab, et vanemad ja ülevaatajad esindavad ühte ja sama positsiooni ning põhjendab seda järgnevate näidetega Piiblist:

- a) apostel Paulus kirjutab oma kirjas Tiitusele, et ta seaks vanemaid igasse Kreeta linna ning koheselt kirjeldab neid kui ülevaatajaid (Tt 1:5-7);
- b) kui Paulus kutsub Efesose kogudusevanemad enese juurde Mileetosesse, siis nende poole pöördudes nimetab ta neid nende ametikoha järgi ülevaatajaks (Ap 20:17, 28);
- c) kui apostel Paulus kirjutab Timoteusele nõuetest ülevaatajate ja abiliste (diakonite) kohta (1Tm 3:1-13), kasutab ta sõna ülevaataja, mitte vanem, kuigi sama kirja lõpust on teada, et koguduses olid seatud vanemad (5:17);
- d) Filippi kogudust tervitades mainib apostel Paulus lisaks kõigile Filippis olevatele pühadele ülevaatajaid ja abilisi (Fl 1:1). Ryrie viskab õhku küsimuse, et kui eksisteeris kolm klassi juhte, siis miks ta jättis vanemad mainimata?

(Ryrie 1986, 412-413)

Veel kirjutab Ryrie, et mõned teoloogid, kes väidavad justkui piiskopi amet ei ole vanema ametikohaga samaväärne, viitavad Jaakobuse tähtsusele Jeruusalemma nõupidamisel (Ap 15) ning lisavad, et ka Timoteus ja Tiitus valitsesid piiskoppidena üle Efesose ja Kreeta koguduste. Seejuures juhib Ryrie meie tähelepanu aga faktile, et esimeseks, kes eraldas piiskopi ameti vanemate ja diakonite ametist, oli Antiookia piiskop Ignatius (2. sajandil), rõhutades piiskopiametit ning tõstes selle vanematest ja diakonitest hierarhilises struktuuris kõrgemaks (vastandades seda Isaga: „...kes on vastavuses Isaga, ...“ (Ehasalu, 2012)). Piiskoppide vajalikust põhjendas ta püüdega hoida kiriku ühtsust ning tõelise apostelliku usu ja õpetuse jätkumist. (Ryrie 1986, 413)

Kokkuvõtvalt on Ryrie seisukohal, et tema poolt välja toodud tõendid viitavad tugevalt faktile, et uustestamentlikus algkoguduses oli ainult kahte liiki juhte: vanemad–ülevaatajad ning diakonid.

Temaga ühel meelel on ka Uus Testamendi teadlane ja kreeka keele dotsent Benjamin L. Merkle, kes oma artiklis „*Hierarchy in the Church?*“ keskendub sõnade „vanem“ ja „ülevaataja“ kasutusele pastoraalkirjades, eesmärgiga ära määratleda nende terminite omavahelise suhte.

Ta kirjutab, et paljud 19. sajandi õpetlased ja teoloogid on olnud ühel meelel, et arutus vanemate ja ülevaatajate samaväärsuse üle on ammendunud ning tulemusele joon alla tõmmatud. Ta toob näiteks 19. sajandi inglise teoloogi Joseph B. Lightfoot'i, kes ühes oma kommentaaris kirjale filiplastele kirjutab, et „sõnad „vanem“ ja „ülevaataja“ on Uues Testamendis kasutatud sünonüümidena“ ning lisab, et „erinevate kallakutega teoloogide seas on nüüdseks leidnud laialdast tunnustust fakt, et uustestamentlikus terminoloogias kasutatakse ühe ja sama kogudusejuhi kirjeldamiseks nii ülevaataja kui ka vanema tiitlit.“ (Merkle, 2010)

Oma artikli alguses toob Merkle välja mõningad väited, millega püütakse põhjendada vastupidist arvamust:

- a) pastoraalkirjades kasutatakse sõna „ülevaataja“ alati ainsuses. Sõna „vanem“ aga peaaegu alati mitmuses;
 - b) kirjakohtades 1. Timoteuse 3:2 ja Tiituse 1:7 on sõna „ülevaataja“ ees kasutatud kreekakeelset määravat artiklit *ton*, mis justkui viitab ühele ülevaatajale, tema ülendamisele üle teiste (vanemate);
 - c) kui õpetamine on jäetud kõigi ülevaatajate kohustuseks (1Tm 3:2, Tt 1:9), siis 1Tm 5:17 järgi on see vanemate jaoks jäetud justkui valikuliseks;
 - d) Piibli kirjakohtades, kus mainitakse ülevaatajaid ja abilisi (diakoneid), vanemaid ei mainita ning vastupidi, välja arvatud kirjas Tiitusele 1:5-7;
 - e) ei saa eeldada, et ühte ja sama ametit nimetatakse kahe erineva terminiga.
- (*ibid.*, 2010)

Samas artiklis tõestab Merkle, et „vanem“ ja „ülevaataja“ siiski tähendavad ühte ja sama ning teeb ta seda pastoraalkirjaosade Tt 1:5-9; 1Tm 3:1-7 ja 1Tm 5:17-25 üksikasjaliku analüüsiga. Antud töö raames ei refereeri ma tervet artiklit ega hakka kõiki eelpool loetletud väiteid ümber lükkama, toon välja vaid mõningad näited tema arvamuse kinnitamiseks ning järelduse, milleni artikli autor jõudis.

Esiteks, kirjutab Merkle, et apostel Paulusele oli omane kasutada vaheldumisi ainsuse ja mitmuse vormi ning seda eriti pastoraalkirjades. 1Tm 2:8 kirjutab ta „niisamuti ka naised“ mitmuses ning juba 11. salmis räägib ta naisest ainsuse vormis. Analooogne näide, kuid vastupidises järjekorras on 1Tm 5:1-2, kus ainsuses alanud loetelu lõpeb mitmuse vormis. (Merkle, 2010)

Teiseks, 1Tm 3:2 kasutatud määrava artikliga „*ton episkopon*“ ei viita mitte ühele ülevaatajale, vaid sellele, et vaatluse all on parajasti üks kindel ametikoht, antud juhul ülevaatajate

(vanemate) ametikoht. Merkle lisab, et argument, justkui sõna „ülevaataja“ esineb alati ainsuse vormis, on oma olemuselt väga nõrk argument, sest sõna „ülevaataja“ esineb pastoraalkirjades vaid kolmel korral ning alati ühes ja samas kontekstis (1Tm 3:1, 2; Tt 1:7). (*ibid.*, 2010)

Kolmandaks, Merkle arutleb selle üle, et kui ülevaataja ja vanem olid tõesti uustestamentlikus koguduses kaks erinevat ametit, siis miks ei loetle apostel Paulus 1. Timoteuse kirjas nõuete nimekirja vanemate kohta. Teada ju on, et vanema ametikoha täitja pidi vastama kõrgetele normidele, kuna apostel Paulus manitseb Timoteust mitte olema kärmas käsi kellegi peale panema (ordineerima) (1Tm 5:22). Kui vanem on tõesti ülevaatajast eraldiseisev ametikoht, siis oleksid meile jätud ka vastavad nõuded selle tähtsa positsiooni täitja kohta. (*ibid.*, 2010)

Kokkuvõttes kirjutab Merkle, et uustestamentlikus koguduses oli ning ka tänapäevases koguduses peaks olema kaks liiki juhte: vanemad–ülevaatajad ja diakonid. Kolmetasandiline kiriklik juhtimisstruktuur on hilisem areng ning võõras Uuele Testamendile. (*ibid.*, 2010)

„Uuest Testamendist on näha, et kogudust juhtis vanemate või ülevaatajate kogu. Sõnu „vanemad” ja „ülevaatajad” kasutati vaheldumisi, nagu näiteks Mileetoses toimunud loos (Ap 20:17jj). Seal on salmis 17 jutustav tekst, mille kohaselt Paulus kutsus enese juurde Efesose kogudusevanemad (*presbyteroi*), salmis 28 on aga edasi antud Pauluse sõnad, kus ta neid samu inimesi nimetab ülevaatajateks (*episkopoi*). Ülevaatajaid mainitakse Uues Testamendis alati mitmuses, välja arvatud 1Tm 3:2, kus on toodud ülevaatajale esitatud nõuded,“ kirjutab teoloogiadoktor Peeter Roosimaa (Roosimaa, 2015). Leian, et Roosimaa esimeses lauses kasutatud sõna „või“ võib sellele järgneva lause ja kogu lõigu kontekstis kasutada ka sõnana „ehk“ ning tema esimene lause võiks sellisel juhul kõlada ka järgmiselt: „Uuest Testamendist on näha, et kogudust juhtis vanemate ehk ülevaatajate kogu.“

Ka teoloogiamagister Robert L. Deffinbaugh on arvamusel, et uustestamentlikus koguduses valitses kaks juhtimisorganit, kelleks olid ülevaatajad–vanemad ning diakonid. Ta kirjutab, et Uues Testamendis on kasutatud kahte kreekakeelset sõna vaheldumisi ühe ja sama ametikoha (vanema) kirjeldamiseks – vanem (*presbyteros*) ja ülevaataja (*episkopos*). Ta lisab, et kui sõna „vanem” rõhutab isiku küpsust ja tema ameti väärikust, siis mõiste „piiskop” või „ülevaataja” osutab selle ameti funktsioonile. (Deffinbaugh, 2004)

Tuginedes antud töös viidatule ja loetule võib järeldada, et päris absoluutset tõde ei saagi teada ning antud küsimus jääb endiselt põnevaks uurimis- ja arutlusteemaks. Minu isiklik seisukoht kattub pigem eelpool loetletud autorite seisukohtadega, et uustestamentlikus koguduses oli kaks liiki juhtimisorganeid ning mõlemad olid esindatud mitmuses – maine ainuvalitseja kui selline

kogudusel puudus. Ülalpool sai mainitud, et Antiik–Kreekas kasutati sõna „piiskop“ mitmel erineval moel kirjeldamaks erinevaid ametnikke lähtuvalt nende ametikohast ja positsioonist, mistõttu olen nõus Deffinbaugh mõttega, et mõiste „piiskop“ kannab endas pigem ülevaataja ameti funktsiooni tähendust. Sõna „vanem“ annab edasi targa, küpse, kogenud, kogukonnas (koguduses) lugupeetud ning kompetentse juhi olemuse, kes mitme peale kokku moodustasid vanematekogu ning kelle ülesandeks uustestamentlikus koguduses oli täita ülevaataja funktsiooni. Benjamin Merkle kirjutab, et iga kord, kui Uues Testamendis on mainitud sõna „vanem“ (kogudusejuhi kontekstis), siis on seda sõna kasutatud mitmuses (va. 1Tm 5:19), mis viitab faktile, et uustestamentliku kogudust juhtis grupp kvalifitseeritud juhte, mitte üksikisik (Merkle, 2010).

Leian, et Uus Testament on jätnud meile sellise juhtimismudeli malli, mille järgi on koguduse eesotsas autoriteetsetest koguduse liikmetest moodustatud juhtimiskogu ning koguduse juhtimisstruktuuri tipus ei ole ainult ühte juhti, kelle kätte koondub kogu võim ja autoriteet.

1.3 Nõuded vanematele ja abilistele Uues Testamendis

Lähtudes eelmises alapeatükis sõnastatud kokkuvõttest kasutan sõnu „vanem“ ja „ülevaataja“ edaspidi sünonüümidenä. Alljärgnevalt vaatlen pastoraalkirjades jäetud nõudeid koguduse vanemate ja abiliste kohta.

1.3.1 Nõuded vanematele

Vaatlen lähemalt kahte kirjakohta pastoraalkirjadest, mis loetlevad nõudeid koguduse vanemate kohta: 1Tm 3:1-7 ja Tt 1:5-9.

- a) **Ülevaataja peab olema laitmatu (1Tm 3:2).** Piibli õpetlane Alexander Strauch kirjutab, et koguduse juhtide iseloom, hoiakud ja eluviisid on need, mis loevad ning määravad kohaliku koguduse käekäigu ja tõsiseltvõetavuse. Ta lisab, et koguduses võib olla parim juhtimisstruktuur ning täiuslikud reeglid reguleerimaks koguduse elu, kuid kui selle eesotsas pole kõlbeliste eluviisidega juhte, siis kogudus kui organisatsioon ei õnnestu Jumala plaani elluviimises. (Strauch, 2015) Juhi eluviisid ei tohi anda ühtegi alust laituseks või süüdistuseks väärades eluviisides: „Tal **peab olema hea tunnistus** ka neilt, kes on väljaspool kogudust, et ta ei langeks hurjutamise alla ega kuradi silmusesse.“ (1Tm 3:7)

- b) **Ülevaataja peab olema ühenaisemees (1Tm 3:2).** Siinkohal tekib küsimus, kas apostel Paulus tahab sellega öelda, et ülevaataja peab kindlasti olema abielus või viitab ta sellega millegi mulle. Matthew Henry järgi tuleb seda võtta sõna otseses tähenduses, ehk mitte abielluma peale lahutust teist korda ning mitte omama mitut naist nagu tol ajal juutide ja paganate seas kombeks oli (Henry, 2016). Strauch on seisukohal, et apostel Paulus peab selle all silmas pigem abielu- ja seksuaalelualast puhtust, mitte niivõrd kohustust olla abielus (Strauch, 2015). J. Oswald Sanders keskendub selle sõna juures aga truuduse iseloomuomadusele, kirjutades, et „abielutruudus on piibellik norm“ ja „kristlik juht peab olema selles eluliselt tähtsas ja sageli ebapopulaarses küsimuses plekitult puhas“ (Sanders 2001, 35). Sarnaselt Sanders'ile kirjutab ka teoloog William Barclay, et koguduse vanem peab olema truu abikaasa ning hoidma abielulist puhtust (Barclay 1983, 82). Charles C. Ryrie arvates juhib apostel Paulus meie tähelepanu aga hoopis faktile, et lahutatud ja uuesti abiellunud vanem ei kõlba enam koguduse vanema ametikohale (Ryrie 1986, 416). Temaga sama meelt on ka teoloogiadoktor John Piper, kes kirjutab, et suure tõenäosusega viitab apostel Paulus sellele, et vanematekogu peab koosnema meestest, kes pole peale lahutust uuesti abiellunud (Piper, 1999). Viimase kahe autori põhjal on levinuim tõlgendus, et lahutatud (ja uuesti mitte abiellunud) mees võib olla koguduse vanem, kui lahutus ei toimunud temast tingitud põhjustel. Kokkuvõtvalt leian, et kõik eelnevalt mainitud rõhuasetused viitavad siiski sellele, et apostel Paulus ei jätnud koguduse vanemale nõuet olla abielus, vaid elada ühenaisemehe väärsete standardite järgi sõltumata tema perekonnastaatusest.
- c) **Ülevaataja peab olema kaine (1Tm 3:2).** Kreeka keeles on kasutatud sõna *nephalion*, mis otsetõlgituna tähendab kaine, kuid mida kasutatakse ka kui **mõõdukas, valvas** (*biblehub...*, 01.05.2021). Eelnevast võib tuletada põhimõtte, et apostel Paulus ei pidanud silmas mitte ainult hoidumist alkoholi kuritarvitamisest (1Tm 3:3), vaid ka kõigest muust, mida saab kuritarvitada ning mis võib mõjutada meie kristlikku valvsust: nt. viha (mis sünnitab vägivalla) ja raha (mis sünnitab raha- ja saamahimu) (1Tm 3:3), raha ja positsiooniga kaasnev võim. Koguduse juht peab suutma valitseda kogu oma olemust, soove ja instinkte.
- d) **Ülevaataja peab olema kombekas (1Tm 3:2).** Kreeka keeles on kasutatud sõna *kosmios*, mis tõlgituna tähendab korrastatud, distsiplineeritud ning mida kasutatakse ka kui vooruslik, viisakas, tagasihoidlik, korrastatud (*biblehub...*, 01.05.2021). William Barclay kirjutab, et kreeka keeles on tavaline seda sõna kasutada surnute mälestuseks tehtavates järelehüüetes ja hauakividel iseloomustamiseks häid kodanike. Vanakreeka filosoof Platon iseloomustab inimest, kes on *kosmios* kui „kodanikku, kes elab

rahulikult oma riigis ning õigel ajal ja õiges kohas täidab eeskujulikult oma kodanikukohust.“ Sõna *kosmios* hõlmab endas palju rohkem kui lihtsalt head käitumist. Sellega iseloomustatakse inimest, kelle kõik iseloomujooned on üksteisega harmooniliselt põimunud ning kelle elu on läbi ja lõhki kaunis. (Barclay 1983, 88)

- e) **Ülevaataja peab olema külalislahke (1Tm 3:2).** Sanders kirjutab, et tol ajal, kui Paulus kirjutas oma kirja Timoteosele, oli võõrastemaju vähe ning needki mis olid, olid rüüpsed ja kõlvatu õhkkonnaga, mistõttu külaskäike tegevad kristlased sõltusid paljus lahkelt avatud vendade ja õdede koduustest (Sanders 2001, 37). „Külalislahkus on üks tõhusamaid vahendeid inimestega tutvumiseks ja nende teenimiseks. Pärast seda, kui inimesed on olnud meie kodus, näevad nad meid teisiti“ kirjutab Alex Strauch (Strauch, 2015). John Piper laiendab oma kirjutises seda mõtet, lisades, et külalislahkuse all ei mõelda vaid külaliste võõrustamist oma kodus, vaid üleüldist armastust võõraste vastu. See hõlmab endas ka uute inimeste märkamist koguduses ning nende olemise võimalikult koduseks tegemist. (Piper, 1999) Sellest järeldan, et külalislahkus ei tähenda mitte ainult avatud kodu, vaid ka avatud süda.
- f) **Ülevaataja peab olema osav õpetama (1Tm 3:2).** Kõik pastoraalkirjade kommentaarid, mis said antud töö raames läbi töötatud, olid ühel meelel, et siin ei peeta silmas mitte niivõrd oskust jutlustada ja kõne pidada, kuivõrd piibellike doktriinide tundmist. Näiteks kirjutab John Piper, et sõnapaar „osav õpetama“ ei viita vanema oskusele olla ja kõnelda suure rahvahulga ees, sest mitte kõik vanemad pole kutsutud võrdselt pühendumata formaalsele õpetamisele ja jutlustamisele (1Tm 5:17), vaid suutlikkusele manitseda ning ümber veenda vasturääkijaid terve õpetuse varal (Tt 1:9) (Piper, 1999). Alexander Strauch'i arvates selline vanem, kes ei tunne piibellikke õpetusi ning ei suuda kaitsta oma usku, ei saa kvalifitseeruda koguduse vanemaks. Kuna kogudus on „tõe sammas ja alustugi“ (1Tm 3:15), siis ka selle juhid peavad olema piibliõpetuse kaljukindlad sambad, vastasel juhul kogudus laguneb. Strauch lisab, et enamus kogudusi ei kontrolli vanema ametikohale pretendeerivate kandidaatide teadmisi Piibli õpetuste ning nende isiklike veendumuste osas, mis tähendab, et meil võib olla vanema ametis väga palju selliseid, kes selleks tegelikult ei kvalifitseeru. (Strauch, 2015) Kokkuvõtvalt saab öelda, et koguduse vanem ei pea olema niivõrd osav kõne pidamises, kuivõrd Piibli õpetuste tundmises ja selle seletamises. Ta peab olema teoloogiliselt piisavalt pädev, et märgata vigu ning seletada lahti, miks üks või teine õpetus või tegevus on vale ja kahjulik.
- g) **Ülevaataja peab oma peret hästi juhatama (1Tm 3:4).** „Iga kohustuse jaoks on oma aeg. Paulus annab mõista, et inimese suutlikkus juhtida oma kodu on heaks näitajaks

tema valmisolekule juhtida teisi vaimulikis vallas“ kirjutab J. O. Sanders ning lisab, et „abielus kristlik juht peab ilmutama võimet juhatada oma peret nii, et tema „lapsed elavad kuulekuses ja väärikalt“ (1Tm 3:4) (Sanders 2001, 38). Kirjas Tiitusele on öeldud „kellel on usklikud lapsed“ (Tt 1:6). Siit koorub välja kaks küsimust: kas koguduse vanem peaks siiski olema abielumees ning kas tema lapsed peavad olema Kristuses uuesti sündinud? Strauch'i järgi ei pea koguduse vanem olema ilmtingimata abielus, kuid kui ta seda on, siis see nõue kehtib talle ning tal on kanda selle võrra suurem vastutus (Strauch, 2015). Iga abielus kristliku juhi esmaseks ülesandeks ja isiklikuks vastutuseks on juhtida ja hoolitseda oma perekonna eest. John Piper kirjutab, et koguduse vanema abikaasa peab olema austatud ja armastatud ning tema lapsed mitte ideaalsed, vaid distsiplineeritud (Piper, 1999). Kreekakeelses Piiblis on kirjas Tiitusele 1:6 kasutatud sõna *pista* (*logosapostolic...*, 03.05.2021) (meie tõlkes „usklikud“), mis tuleneb sõnast *pistos* ning mis otsetõlgituna tähendab truudust, usaldusväärset, kuid mida kasutatakse ka kui „millessegi uskuma“ kontekstis (*biblehub...*, 03.05.2021). Suure tõenäosusega on siinkohal viidatud pigem laste truudusele oma perekonna suhtes, mitte nõudele olla uuesti sündinud Kristuses (Ryrie 1986, 417). Kokkuvõttes saab öelda, et abielus koguduse vanema võimest juhtida kogudust tunnistab tema juhitud perekond – armastav abikaasa ning kuulekad ja väärikalt käituvad (elavad) lapsed.

- h) **Ülevaataja ärgu olgu vastpöördunu (1Tm 3:6).** Apostel Paulus hoiatab ebaküpse inimese edutamise eest koguduse vanema kohale, et see „ei läheks upsakaks ega langeks sama süü sisse kui kurat“ (1Tm 3:6). Nii nagu noor taim vajab aega juurdumiseks ja kasvamiseks, nii on ka vastpöördunute jaoks. Sanders kirjutab tabavalt, et „seeme peab juurduma allapoole, enne kui ta võib kanda vilja ülespoole“ (Sanders 2001, 39). Niisiis, vastpöördunu, kes pannakse liiga vara liiga kõrgele ametikohale, võib minna uhkeks ja hukkuda. Kõigepealt tuleb kasvada alandlikkuses ning koguda head mainet koguduses ja seda ümbritsevas kogukonnas.

Lühidalt öeldes peab koguduse vanem olema laitmatute eluviisidega ja avatud südamega, ennast valitsev ning Jumala Sõna tundev koguduse liige.

1.3.2 Nõuded abilistele

Isiklikult arvan, et kõik eelnevas alapeatükis loetletud nõuded võiksid kehtida ka koguduse diakonite ehk abiliste kohta. Seda kinnitab ka 1Tm 3:8-10, 12-13, kus apostel Paulus loetleb nõudeid koguduse abilistele – kokku 9, millest enamus kattuvad eelnevalt analüüsitud nõuetega

vanemate kohta. Enne kui vaatlen mõningaid nõudeid lähemalt, mainin ära mõne teoloogi arvates olulise erisuse – abilistelt ei ole nõutud olla osav õpetama. Need teoloogid on just selle erisusega tõstnud viimast vastutust kandvateks juhtideks koguduse vanemad. Tulen selle juurde hiljem tagasi, järgnevalt aga peatun kolmel nõudel abiliste kohta, mida vanemate kohta ei mainitud, kuid mis kindlasti kehtivad ka vanemate kohta.

- a) **Abilised ärgu olgu kahekeelsed (1Tm 3:8).** Kreeka keeles on kasutatud sõna *dilogous* (*biblehub*..., 04.05.2021), mis tõlgituna tähendab kahekeelne, valelik, petlik ning võlts (*ibid.*, 04.05.2021). Barclay kirjutab, et mainitud sõna võib tõlkida ka kui „rääkima kahe häälega“ ehk ühele rääkida üht ja teisele teist (Barclay 1983, 83). Koguduse abilised ärgu olgu võltsid ega aldis valet tunnistama, vaid siirad ja ausad.
- b) **Abilised ärgu olgu liigkasuvõtjad (1Tm 3:8).** Siin on kasutatud kreekakeelset sõna *aischrokerdés* (*biblehub*..., 04.05.2021), mis tõlkes tähendab „ahnus kasu saamise eesmärgil“ ning seda sõna kasutatakse ka ahne inimese kirjeldamiseks (*ibid.*, 04.05.2021). Koguduse abilised ärgu olgu ahned ega otsigu isiklikku kasu oma isiklikus teenimistöös.
- c) **Neid katsutagu enne läbi (1Tm 3:10).** Apostel Paulus hoiatab Timoteost mitte olema „kärmas käsi kellegi peale panema“ (1Tm 5:22), sest „mõne inimese patud on kohe ilmsed ja viivad kohtumõistmisele, aga mõne patud järgnevad neile“ (1Tm 5:24). Kreeka keeles on kasutatud sõna *dokimazesthōsan* (*biblehub*..., 04.05.2021), mis tuleneb sõnast *dokimazo* ning mis tähendab testimat, heaks kiitmat (*biblehub*..., 04.05.2021). Alexander Strauch kirjutab, et Piibel jätab meile nõude testida koguduse töötajaid, kuid ei jäta täpseid juhiseid, kuidas seda teha. See protsess on jäetud koguduse vanemate pädevusse ning see võib koguduseti olla erinev, kuid mistahes viisil seda ka ei tehtaks, see peab olema põhjalik ja tõhus. (Strauch, 2015)

Kokkuvõttes leian, et vaatluse all olnud nõuete nimekirjad ei ole väga põhjalikud ega ammendavad ning usun, et apostel Pauluse taotlus polnudki koormata kogudusi kõikehõlmavate ja mahukate ettekirjutustega. Seda tõestavad ka erinevused kahes ülal vaadeldavas kirjakohas, kus näiteks vagadust, õiglust ning hoiatust vastpöördu osas ei leia mõlemast kirjast. Sellest järeldan, et apostel Paulus pidas enamus voorusi koguduse vanemate ja abiliste kohta iseenesest mõistetavateks ning nimetas vaid mõned neist rõhutamaks asjaolu, et on väga tähtis jälgida, keda seatakse koguduse vanemateks või diakoniteks. J. Oswald Sanders kirjutab, et „eeltoodud nõuete tähtsust kristliku kiriku juhtimisel tunnistatakse isegi ilmalikes ringides. Pagan Onosandros kirjeldas ideaalset välikomandöri järgmiselt: „Ta peab olema mõistlikult ennast valitsev, kaine, vähenõudlik, raksustes vastupidav, arukas,

rahaarmastuseta, ei noor ega vana, kui võimalik siis pereisa, suuteline pädevalt rääkima ja hea kuulsusega.”“ (Sanders 2001, 40). Kui juba ilmalik ühiskond kirjutab oma juhtidele ette sellised nõudmised, siis seda suurema hoolega peab oma juhte valima elava Issanda kogudus.

1.4 Vanemate ja abiliste ülesanded uustestamentlikus koguduses

Kui eelnevalt vaatlesin uustestamentliku koguduse vanematele ja abilistele jäetud nõudeid, siis järgnevalt peatun ülesannetel, mida neile nõuetele vastavad juhid peaksid täitma.

1.4.1 Vanemate ülesanded

Uustestamentlikus koguduses olid koguduse vanemad teatud mõttes apostlite käepikendused (Rienecker, Maier 2011, 689), kes moodustasid koguduse juhatuse (*ibid.*, 43).

Charles C. Ryrie järgi oli uustestamentliku koguduse vanemate peamiseks ülesandeks üldine järelevalve, mis tähendas:

- a) **valvata** ja **ülevaadata** koguduse elu ja töö kõiki tahke ehk teatud mõttes valitseda kogudust. Valitsemine tähendas juhatamist (1Tm 5:17) ja juhtimist (Hb 13:17) ning seda mitte kui isandad või diktaatorid (1Pt 5:3), kuid siiski teatud autoriteediga;
 - b) **valvata tõde** (Tt 1:9) ehk õpetada kogudust ning manitseda ja ümber veenda vasturääkijaid.
- (Ryrie 1986, 415)

Refereerides Alexander Strauch'i, toon välja neli ülesannete kategooriat, mis osaliselt kattuvad ka Ryrie mõtetega. Ta liigitab nende alla mitmesuguseid suuremaid ja väiksemaid ülesandeid, mis suures pildis teenivad kõik selle ülesande kategooria põhilist eesmärki:

- a) **õpetada (toita) kogudust** (1Tm 3:2, 5:17, Tt 1:9). Prohvet Hoosea kirjutab, et „mu rahvas hukub tarkuse puudusel...” (Ho 4:6) ning prohvet Hesekiel, et „häda Iisraeli karjastele, kes karjatavad iseendid! Kas karjased ei peaks karjatama lambaid?” (Hs 34:2). Uustestamentlikus koguduses kehtis iga vanema kohta nõue olla osav õpetama. Iga vanema ülesandeks oli tunda piibelikke õpetusi, juhatada koguduse liikmeid ning osata vastata õpetust puudutavatele küsimustele.

- b) **kaitsta kogudust valeõpetuste eest** (Tt 1:9). Koguduse vanema ülesandeks oli valvata, et kogudusse ei imbuks valeõpetajaid ega -õpetusi ning kui see oli siiski juhtunud, siis need ära tunda ja peatada;
- c) **juhtida kogudust** (1Tm 5:17, 1Ts 5:12-13; 1Pt 5:2). Mitmed kirjakohad näitavad, et vanemad moodustasid uustestamentlikus koguduses koguduse juhtkonna. Vanemad on koguduse karjased ning üks osa karjase tööst on karja juhtimine. Kirjas roomlastele ütleb apostel Paulus, et „kes teist juhatab, olgu innukas“ (Rm 12:8). Koguduse vanema ülesandeks oli olla juht, kes täitis seda ülesannet innukalt, kogu südamest;
- d) **praktiliste vajaduste eest hoolitsemine** (Ap 20:34-35, Tt 1:8). Uustestamentliku koguduse vanemad ei vastutanud vaid koguduse vaimuliku heaolu eest, vaid nende osaks oli täita ka mitmeid praktilisi ülesandeid. Apostlite tegude raamatust leiame selle kohta ilmeka näite, kui Juudamaal elavatele vendadele saadeti näljahäda ajal Barnabase ja Sauluse kaudu abi, siis selle laialijagamise ülesanne jäi koguduse vanemate hooleks (Ap 11:29-30).
(Strauch, 2015)

Veel kuulusid uustestamentliku koguduse vanema ülesannete hulka hingehoid ning haigete tervendamine ühise käte pealepanemisega (Jk 5:4) (Rienecker, Maier 2011, 689).

1.4.2 Diakoni ülesanded

Katrin Selbak analüüsib oma lõputöös „Diakoni roll eesti evangeeliumi kristlaste ja baptistide koguduste liidu kogudustes“ sõna „diakon“ kasutust Uues Testamendis ning toob välja, et kreekakeelset sõna *diakonos* on eestikeelses Piiblis tõlgitud teener 13 korral (sh Kaana pulma loos 2 korral), teenija 8 korral (sh suurim olgu teenija 4 korral), abiline 6 korral (sh 2Kr 6:4 Jumala abilistena), teenistuses 1 korral Rm 16:1 (...õe Foibe ... koguduse teenistuses) ning teenima 1 korral 2Kr 3:6 (...teinud meid kõlblikuks teenima). Seega on Uues Testamendis ligi 30 korral esinev kreekakeelne sõna *diakonos* eestikeelses Piiblis tõlgitud eranditult teenimise ja abistamise kontekstis“ (Selbak 2020, 7).

Teoloog Ryrie kirjutab, et Uuest Testamendist ei ole täpselt öeldud, mis ülesandeid uustestamentliku koguduse „ametlikud“ diakonid täitsid. Ta lisab, et mõned kasutavad apostlite tegude raamatu kuuendas peatükis olevat kirjeldust töötajate seadmisest ametisse viitena diakoni ametisse seadmisele ning nende ülesandele jagada almuseid ja korraldada igapäevast

abiandmist, kuid ei ole sugugi selge, et need ametisse seatud seitse meest seati just diakoni ametisse. (Ryrie 1986, 418)

Teoloogiadoktor Peeter Roosimaa kirjutab sarnaselt Ryrie mõttekäigule, et „kui mõelda Uues Testamendis nimetatud konkreetseid ameteid, siis võiks nende seitsme jaoks kõige paremini sobida ametinimetus ülevaataja“, sest „vaja ei olnud ju mitte üksnes abi jagada ja jagatavat hankida, vaid oli küllalt teisigi korralduslikke küsimusi, mis vajasisid nende meeste poolt lahendamist.“ Kuna esmajärjekorras vajas lahendamist just leskede toiduabi küsimus, siis sellest lähtuvalt on seda sündmust hakatud nimetama diakonite ametisse seadmiseks. (Roosimaa, 2015)

Kreekakeelsetes kirjutistes on sõna „diakon“ kasutatud kirjeldamaks teenrit, teenindajat, ettekandjat, sõnumitoojat, majandusülemat, majandusvalitsejat ning ka korrapidajat. Selline kasutus võis kinnitada arusaama, et koguduse diakonid täitsid neile vanemate poolt delegeeritud kõikvõimalike ülesandeid. (Ryrie 1986, 418)

Bobby Jamieson tõdeb, et kuigi on üsna keeruline tuua välja mingisugused erisused vanema ja diakoni ametite vahel, siis diakonite ülesanded hõlmasid endas siiski pigem koguduseelu praktilisi üksikasju: haldus- ja ülalpidamisküsimusi, füüsiliste vajadustega koguduseliikmete eest hoolitsemist jmt (Jamieson 2012, 13).

Benjamin Merkle aga seevastu leiab, et diakoni ja vanema ametite vahel on siiski üks tähtis erinevus. Diakonitele ei jäetud nõuet osata õpetada või olla osav õpetama (1Tm 3:2), millest võib järeldada, et diakonid ei omanud uustestamentlikus koguduses õpetusliku ega juhatavat rolli ehk nad ei juhatanud ega juhtinud kogudust, vaid täitsid eelkõige teenimis- ja abistamisvajadustest lähtuvaid ülesandeid. Koguduse juhtimine oli vanemate roll, diakonid aga täitsid kõiki neile vanemate poolt delegeeritud ülesandeid. (Merkle, 2010) Matthew Henry arusaam kinnitab seda mõtet. Ta kirjutab, et diakonite põhiülesandeks ei olnud mitte jutlustamine (õpetamine) ja ristimine, vaid toidulaudade eest hoolitsemine. Selle all ei peetud silmas vaid toidulaudade katmist selle kitsas tähenduses, vaid üleüldist hoolitsemist koguduse ja vaimulike materiaalsete vajaduste ning vaeste eest. (Henry, 2016)

Teoloogiadoktor Riho Saard juhib meie tähelepanu ka „Didache“ juhistele, mille kohaselt kuulusid diakonite ülesannete hulka näiteks jumalateenistuse alates uste avamine, altaril valvepidamine, epistlite ja evangeeliumite lugemine, eeslaulmine, abistamine leiva ja karika jagamisel, abistamine ristimisel, haigete eest hoolitsemine, vangide külastamine ja kristlaste

surnuaedade eest hoolitsemine. Ta lisab, et oma ülesannete ulatuselt oli koguduse diakoniamet karitatiivne-katehheetiline-liturgiline amet. (Saard 2013, 58)

Kokkuvõttes järeldan, et uustestamentlikus koguduses täitsid koguduse vanemad nii vaimulike kui ka praktilisi ja majandusalaseid ülesandeid, moodustasid koguduse juhatuse ning vastutasid koguduseelu kõikide tahkude eest. Diakonite ülesanneteks olid pigem praktilised, eelkõige teenimis- ja abistamisvajadustest lähtuvad ülesanded. Lisaks sellele oli nende ülesandeks vanemate abistamine nende poolt delegeeritud igasuguste ülesannete täitmise näol.

Teooria kokkuvõte

Koguduse juhtimisstruktuuri ja reeglistiku osas ei ole võimalik leida Uuest Testamendist ühte kindlat ja kõigile kohustuslikku reeglistikku, vaid hoopis suure mitmekesisuse, mis ei tähenda, et uustestamentliku algkoguduse kord ja juhtimisstruktuur oli suvaline ning meelevaldselt määratletud. Apostlite tegude raamatust ning pastoraalkirjadest leiame selgeid viiteid faktile, et koguduse juhtimist ning juhtide olemasolu peeti vajalikuks ning selle küsimusega hakati tegelema juba algkoguduse päevil.

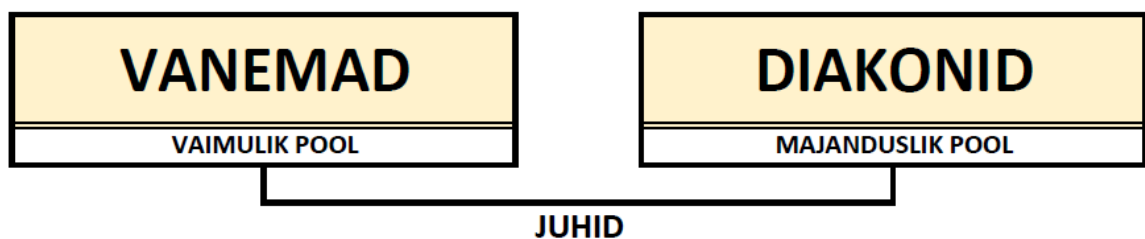
Apostel Paulus nimetab juhtimist armuannina, mis on sisendatud „kõrgema jõu“ poolt, kristlikus kontekstis Püha Vaimu poolt, teenimaks Kristuse kogudust Jumala plaani täideviimisel oma rahva seas. See tähendab, et uustestamentliku kogudust juhtisid ja juhtimiskogusid moodustasid isikud, kellele oli selleks antud vastav armu- ehk vaimuand ehk kompetentsus.

Leidsin, et uustestamentlikus koguduses oli kaks liiki juhte – vanemad-ülevalatajad ja abilised, kusjuures suurim juhtimisvastutus lasus koguduse vanematel. Siiaamaani vaieldakse selle üle, kas vanem ja ülevalataja tähendasid ühte ja sama või olid eraldiseisvad ametid. Tuginedes oma uurimusele ja siin töös kajastatud faktidele olen arvamusel, et vanem ja ülevalataja viitavad ühele ja samale ametile. Sõna „vanem“ rõhutab isiku küpsust ja tema ameti väärrikust ning sõna „ülevalataja“ osutab selle ameti funktsioonile.

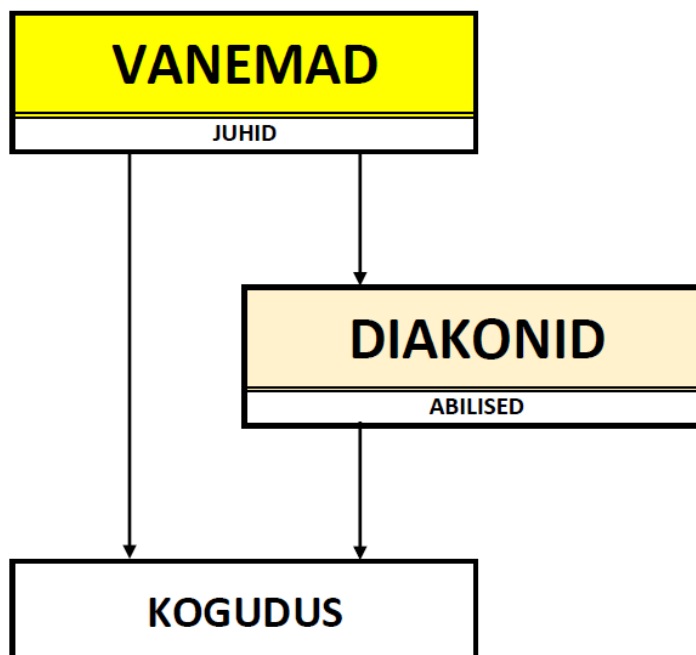
Apostel Paulus jättis kogudustele erinevad nõuded ülevalatajate ja abiliste kohta, juhtides sellega koguduse tähelepanu asjaolule, et on väga tähtis jälgida, keda seatakse koguduse vanemateks ja abilisteks.

Uustestamentliku kogudust juhtis grupp kvalifitseeritud juhte, mitte üksikisik. Koguduse vanemad täitsid nii vaimulike kui ka praktilisi ja majanduslaseid ülesandeid, moodustasid koguduse juhatuse ning vastutasid koguduseelu kõikide tahkude eest. Diakonid olid aga astme võrra madalamad teenijad, kelle hallata jäid praktilised, eelkõige teenimis- ja abistamisvajadustest lähtuvad ülesanded. Lisaks sellele oli nende ülesandeks abistada koguduse vanemaid nende poolt delegeeritud igasuguste ülesannete täitmise näol, mille läbi osalesid ka nemad teatud määral koguduse juhtimisprotsessis. Selliselt kujunes välja koguduse tegus juhtimine.

Seega uustestamentliku koguduse organisatsiooniline struktuur oli üsna lihtne ning ei näinud välja mitte sellisena:

vaid pigem sellisena:

2. EKB LIIDU ÕPETUSEST NING TÄHELEPANEKUID KOGUDUSTE PÕHIKIRJADEST KOGUDUSE JUHTIMISE KOHTA

Järgnevalt tutvustan Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu õpetust ning tähelepanekuid koguduste põhikirjadest koguduse juhtimise kohta, tuginedes EKB Liidu alusdokumentidele, autoriteetsete EKB Liidu pastorite ja teoloogide õpetustele ning koguduste põhikirjadele.

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liitu kuulub 01.01.2020 seisuga 85 kogudust ning 6493 liiget pühapäevakoolilaste ja noortega. Koos noorsootöös osalejate ja jumalateenistusi külastavate mitteliikmetega ulatub EKB Liidu koguduste ümber koondunud usukogukond ligi 10 000 inimeseni. (*kogudused...*, 21.05.2021)

EKB Liidu põhikirja järgi kuuluvad liitu kogudused, kes tunnistavad oma usku Kolmainu Jumalasse – Isasse, Pojasse ja Pühasse Vaimusse. Koguduste usu ja tegevuse aluseks on Piibli Vana ja Uue Testamendi kanoonilised raamatud. Koguduste liikmeteks on vaimuliku uuestisünni läbi elanud ja usus ristitud inimesed, kes järgivad oma elus Jeesust Kristust ja kannavad edasi kristlikku evangeeliumi. Liidu moodustavad vabatahtlikult liitu astunud baptistide, evangeeliumi kristlaste, nelipühilaste, priilaste, vabakoguduste ja teised EKB Liidu põhikirja esimeses peatükis §-s 2 nimetatud usuliste põhimõtetega kogudused, kes tegutsevad vastavalt Liidu ja oma koguduse põhikirjale. (*ibid.*, 21.05.2021)

2.1 EKB Liidu õpetusest koguduse juhtimise kohta

Andmaks ülevaadet EKB Liidu õpetusest ja kogudustele jäetud suunistest koguduse ametikohtade ja juhtimise kohta, tuginen EKB Liidu koduleheküljelt kättesaadavatele alusdokumentidele ning autoriteetsete EKB Liidu pastorite ja teoloogide õpetustele.

„Piibli õpetus EKB Koguduste Liidus“ ütleb, et Piibel on EKB Liitu kuuluva koguduse kõige autoriteetsem alusdokument, kus Vana Testament räägib meile Jumala tööst Iisraeli ajaloos ja Jumala tahtest kogu inimkonna suhtes ning Uus Testament annab Pühast Vaimust inspireeritud autorite vahendusel tunnistuse Jeesuse Kristuse elust ja õpetusest, Püha Vaimu väljavalamisest,

apostlitest ja nende juhistest kogudustele. Selleks, et üleüldine preestriteenistus võiks toimuda koguduses korrapäraselt ja jõuliselt, on Kristus seadnud oma kogudusse ametid ja teenistused: "Tema on see, kes on pannud mõned apostleiks ja mõned prohveteiks ja mõned evangelistideks, mõned karjaseiks ja õpetajaiks, et pühi inimesi valmistada abistamistööle Kristuse ihu ülesehitamiseks, kuni meie kõik jõuame usu ja Jumala Poja tundmise ühtsusesse, saades täismeheks Kristuse täisea mõõtu mööda, et me ei oleks enam väetid lapsed, keda pillutab ja kõigutab iga õpetusetuul, et inimliku pettemänguga eksitusse kavaldada, vaid et me tõtt rääkides armastuses kasvaksime kõigiti selle sisse, kes on pea – Kristus. Temas on kogu ihu liidetud kokku ja hoitakse koos kõigi üksteist toetavate liikmete abil, nii nagu on iga üksikliikme ülesanne. Sel viisil saab ihu kasvujõu iseenese ülesehitamiseks armastuses." (Ef 4:11-16). Nad lisavad, et Kristuse ihus ei ole ühtki "andetut" – vaimuannita inimest. Kõik vaimuannid on antud selleks, et rahu ja korrastatult, kooskõlas ja vastastikku üksteist austades kujundada ühist elu Jumala juhtimisel ning kõik vaimuannid on tähtsad. (Tammo, Roosimaa 1998; 3. 13)

Alusdokumendi „Koguduse pastori ametikoha täitmisega seotud põhimõtteid“ järgi on kohaliku koguduse juhtimise ja tuleviku kujundamisega seotud küsimustes üldjuhul kutsutud vaimulikku vastutust kandma kohapealsed juhid ehk „koguduse vanemad“, kellele Paulus on öelnud: „Seepärast pange tähele iseennast ja kogu karja, kelle ülevaatajaks Püha Vaim on teid pannud, et te karjastena hoiaksite Jumala kogudust, mille ta on saanud iseenese vere läbi.“ (Ap 20:28). (kogudused..., 21.05.2021)

„Eesti EKB Koguduste Liit PASTORITE STATUUT“ ütleb, et Jeesuse Kristuse evangeeliumi kuulutamise ülesanne seisab eespool igasugust organisatoorset-institutsionaalset korraldust. Püha Vaimu päevakohaste ülesannete jagamise kõrval seisavad teenimisülesanded, mida Jumal on omistanud üksikutele isikutele eriliste ülesannetena koguduse ülesehitamiseks. Nende hulka kuuluvad Sõna kuulutamine, õpetamine, hingehoid, juhtimine ja diakoonia (Ap 6:1-6; 13:1-3; 14:23; Rm 12:3-8; 1Kr 12:27j; Ef 4:11jj). Kõik need teenimisülesanded teostuvad üldise preesterluse raames. Koguduse teenistusse astujail peaks olema Jumalalt antud kutsumus ja anded, mis annavad eelduse selliseks teenimiseks Liidu osaduskonnas (Ap 2:4.17jj; 1Kr 12:4-11; Ef 4:7-16; 1Pt 4:10j) ning vaimulik ja moraalne kvaliteet (1Tm 3:2-7; Tt 1:5-9). Pastor on teeniv sulane. (kogudused..., 22.05.2021)

Dokumentidega tutvudes leidsin, et nii nagu Uuest Testamendist ei ole võimalik leida koguduse juhtimisstruktuuri ja reeglistiku osas ühte ja ainukest ning kõigile kohustuslikku reeglistikku, nii ole seda võimalik leida ka EKB Liidu koduleheküljel olevatest alusdokumentidest. On öeldud, et Kristus on seadnud oma kogudusse ametid ja teenistused, varustanud koguduse

liikmeid erinevate andidega ning jätnud kohaliku koguduse juhtimise ja tuleviku kujundamisega seotud vastutust kandma kohapealseid juhte ehk „koguduse vanemaid“. Pastori kohta on öeldud, et ta peab teenima, kuid ka see ei loo selgust koguduse juhi rolli osas.

2018. aastal toimunud EKB Liidu talvekonverentsil ütles Tartu Kolgata koguduse pastor Leho Paldre oma ettekandes, et kohalik kogudus on autonoomne: kõik otsused teeb kohalik kogudus üldkoosolekul või valitud esindajate kaudu. Põhimõte, et kohalik kogudus on autonoomne, ei ole lihtsalt juhusliku valiku küsimus. See tuleneb fundamentaalsest eeldusest, et kohalik kogudus koosneb ainult uuestisündinud usklikest, kellel igaühel on Püha Vaim ja kes igaüks on Jumala Vaimust juhitud. Selle eeldusega kaasneb ootus, et Jumal annab oma tarkust samavõrra igale koguduseliikmele. (Paldre, 2018)

Teoloogiadoktor Toivo Pilli toob oma raamatus „Usu värvid ja varjundid“ esile Robert Võsu mõtteid baptistide arengust ja põhimõtetest ning kirjutab, et Robert Võsu järgi ütleb vabakoguduslik eklesioloogia, et (EKB Liitu kuuluvatesse) kogudustesse astutakse vabatahtlikult oma veendumuste alusel ja kogudused on autonoomsed ehk valitsevad ennast ise (Pilli 2007, 67).

Sellest lähtuvalt võib öelda, et koguduse liikmeks saamine on igaühe vaba valik, mis saab toimuda peale seda, kui inimene on Jeesuse Kristuse oma ellu vastu võtnud, tunnistanud oma usku ning lasknud end ristida. Koguduse liikmeks astumine hõlmab endas ka teatud kohustuste ja vastutuse võtmist, minu töö kontekstis koguduse põhikirjale allumist. Kogudused on autonoomsed ehk valitsevad ennast ise, mis tähendab, et iga kogudus loob ise oma juhtimisstruktuuri vastavalt põhikirjale ja seadusega sätestatud korrale. Alljärgnevalt peatungi tähelepanekutel EKB Liidu koguduste põhikirjadest.

2.2 Tähelepanekuid EKB Liidu koguduste põhikirjadest

Uurimaks EKB Liidu koguduste põhikirju, otsisin läbi koguduste koduleheküljed ning saatsin koguduste ja koguduste juhtide avalikele meiliaadressidele kirja palvega saata mulle oma koguduse põhikiri. Meilid saatsin eesti (vt. Lisa 1) ja vene (vt. Lisa 2) keeles.

Kuna minu töö üheks eesmärgiks oli võrrelda EKB Liidu eesti ja vene regiooni kogudusi, siis valimisse jäid kogudused suurusega kuni 300 liiget. Kokku töötasin läbi 26 koguduse põhikirja, millest 4 kuulus EKB Liidu vene regiooni kogudustele.

Üsna kohe sai selgeks, et EKB Liidu vene regiooni kogudustel on kasutusel eesti regiooni kogudustega võrreldes sisuliselt samasugused põhikirjad (millest üks oli tõlgitud vene keelde), mistõttu ei hakka antud peatükis neid kahte regiooni eraldi käsitlema.

2.2.1 Koguduse juhtivorganid

Kõigis läbi töötatud põhikirjades on öeldud, et koguduse juhtivorganiteks on üldkoosolek ja juhatus. On huvitav, et mitte kõik põhikirjad kvalifitseerivad pastorit koguduse juhtivorganiks. 24 (92%) põhikirja sätestab, et pastor on koguduse juhtivorgan ning kahe (8%) põhikirja juhtivorganite nimekirjas pastorit mainitud pole (vt. tabel 1).

Tabel 1. Koguduste juhtivorganid põhikirjade järgi

Juhtivorgan	Esinemissagedus	%
juhatus	26	100%
üldkoosolek	26	100%
vanempastor, pastor	24	92%

Nendes kahes põhikirjas, milles pastorit juhtivorganite nimekirjas eraldi ei mainita, on siiski öeldud, et pastor on koguduse juhatuse liige oma ametikoha järgi.

Esimesel juhul on pastor oma ametikoha järgi ka juhatuse esimeheks. Selle põhikirja järgi esitab ka juhatuse liikmete kandidaadid üldkoosolekule juhatuse esimees ehk pastor ning ainult juhatuse esimehel (ehk pastoril) on õigus üksinda esindada kogudust kõigis küsimustes. Teistel juhatuse liikmetel on samad õigused ainult siis, kui juhatuse esimees on neid selleks volitanud.

Teises hetkel vaatluse all olevatest põhikirjadest pastori ja juhatuse esimehe vahel nii selget võrdusmärki pandud ei ole. On vaid öeldud, et pastor on oma ametikoha järgi juhatuse liige ning juhatus valib oma liikmete hulgast esimehe ja aseesimehe, mis tähendab, et pastor võib ka samal ajal olla juhatuse esimees. Edasi on öeldud, et juhatuse esimehel ja aseesimehel on kummalgi õigus üksinda esindada kogudust kõigis küsimustes. Ülejäänud juhatuse liikmetel on õigus esindada kogudust ainult ühiselt. See viitab tugevalt asjaolule, et kui pastor ei ole selle koguduse juhatuse esimees, siis vähemalt aseesimehe staatuses võiks ta olla.

Sellest tulenevalt leian, et kuigi nendes kahes põhikirjas ei ole koguduse juhtivorganite nimekirjas pastorit mainitud, siis nende koguduste juhtimisstruktuuris on pastoril siiski väga oluline roll kanda. Kuna mõlema kõnealuse koguduse suurus jääb 01.01.2020 seisuga 30-40

liikme vahele (Elust ... 2019, 59-60), siis võib suure tõenäosusega olla tegemist töötegijate puudusest tingitud praktikaga.

2.2.2 Üldkoosolek

100% analüüsitud põhikirjadest sätestab, et koguduse kõrgeimaks juhtivorganiks on üldkoosolek ning et üldkoosolek kutsutakse kokku koguduse juhatuse poolt.

Koguduse üldkoosoleku pädevusteks on kõigis põhikirjades nimetatud aruannete kinnitamine, koguduse põhikirja ja selle muudatuste kinnitamine, koguduse vaimulike valimine ja vabastamine, koguduse juhatuse ja revisjonikomisjoni valimine, EKB Liitu kuulumise või väljaastumise ning koguduse tegevuse lõpetamise otsustamine. 22 korral (85%) on ära märgitud, et üldkoosolek otsustab koguduse arengut ning usu- ja majanduselu puudutavad küsimused; 16 korral (62%), et koguduse üldkoosolek lahendab arusaamatused; 9 korral (35%), et üldkoosolek otsustab kinnisvara soetamise, jaotamise, valitsemise, ehitus- ja kapitaalremondi üldised suunad; 3 korral (12%), et üldkoosolek moodustab juhatuse ettepanekul koguduse osakondi ning kahel korral (8%), et üldkoosolek kehtestab koguduse sisekorra ning juhtiv- ja tööorganite tööeeskirjad (vt. ka tabel 2).

Tabel 2. Üldkoosoleku pädevused

Üldkoosolek...	Esinemissagedus	%
valib ja vabastab juhatuse ettepanekul koguduse vaimulikud	26	100%
otsustab koguduse tegevuse lõpetamise ja määrab likvideerimiskomisjoni	26	100%
valib juhatuse ja revisjonikomisjoni	26	100%
kinnitab koguduse põhikirja ja selle muudatused	26	100%
otsustab kuulumise või väljaastumise EKB Liitu ja teistesse organisatsioonidesse	26	100%
kinnitab majandusaasta aruande	26	100%
kinnitab pastori, juhatuse ja revisjonikomisjoni aruanded	26	100%
otsustab koguduse arengut ning usu- ja majanduselu puudutavad küsimused	22	85%
lahendab arusaamatused	16	62%
otsustab kinnisvara soetamise, jaotamise, valitsemise, ehitus- ja kapitaalremondi üldised suunad	9	35%
moodustab juhatuse ettepanekul koguduse osakondi	3	12%
kehtestab koguduse sisekorra, juhtiv- ja tööorganite tööeeskirjad	2	8%

2.2.3 Juhatus

Kui enamuses minu valimisse jäänud koguduste põhikirjades kasutatakse juhatusele viidates sõna „juhatuse“, siis kolmes põhikirjas on juhatusele viidatud kui vanematekogule.

Koguduste juhatused valitakse enamasti kas kolmeks või viieks aastaks. 17 korral (65%) on juhatuse volituste kehtivusajaks märgitud 3 aastat, 8 korral (31%) 5 aastat ning ühel korral (4%) kaks aastat. Volituste kehtivusaja pikkuse ja koguduse suuruse vahel seost ei täheldanud.

Juhatusse kuuluvate liikmete arvu osas leidsin põhikirjades väga suure varieeruvuse. Analüüsitud põhikirjade järgi võib ühte EKB Liidu koguduse juhatusse kuuluda 3 kuni 12 liiget. Määratud vahemikud on väga erinevad: 3, 3-5, 3-6, 3-7, 3-8, 3-9, 3-10, 4-7, 5, 5-7, 5-9, 5-12, 7-10 ja 7-11. Domineerivateks väärtusteks on 3-7 (27%) ja 3-5 (19%).

Kuigi enamus kogudustes valitakse kogu juhatuse koosseis ühe ja sama valimise käigus (v.a asendusliikme valimise puhul), siis leidub ka teistsuguseid praktikaid. Nii näiteks ühe koguduse põhikiri näeb ette, et juhatuse liige valitakse kolmeks aastaks, kusjuures igal aastal valitakse ümber üks kolmandik juhatuse liikmetest. Ühe teise koguduse põhikirja järgi valitakse juhatuse liige 2-aastaseks perioodiks, peale mida peab ta vähemalt ühe aasta juhatuse tööst eemal olema, enne kui ta saab uueks 2-aastaseks perioodiks kandideerida. Selliste koguduste juhtimine võib minu hinnangul olla väga dünaamiline ning pärssida töötajate läbipõlemist, kuid negatiivselt mõjutada juhtkonna kokku kasvamist.

Nagu juba eelpool mainisin, siis kõikides põhikirjades on välja toodud, et koguduse pastor on juhatuse liige oma ametikoha järgi, kusjuures neljal korral, et koguduse pastor on oma ametikoha järgi ka juhatuse esimees ning kahel korral, et pastor ei tohi olla samaaegselt ka koguduse juhatuse esimees.

Juhatuse liikme kandidaadile ei ole väga paljud koguduste põhikirjad nõudeid ette näinud. 26-st põhikirjast on mingisugusedki kriteeriumid välja toodud vaid kaheksas (31%). Enim kordi ehk neljal korral (15%) on öeldud, et juhatuse liikmeks sobib kandidaat, kes on osalenud aktiivselt koguduse töös, leides koguduse tunnustust kui eeskujuliku usuelu, isikuomaduste, vaimuandide ning üldiste eeldustega koguduse juhtimisele pühendunud isiksus. Eraldi mainimist väärib ka ühel korral (4%) mainitud soovitus (mitte nõue!), et juhatuse liige võiks olla diakoni (diakonissi) ordinatsiooniga. Ülejäänud nõuded kajastan järgnevas tabelis (vt. tabel 3).

Tabel 3. Juhatuse liikmeks kandideerija kriteeriumid

Juhatuse liige valitakse kandidaatidest...	Esinemissagedus	%
kes on osalenud aktiivselt koguduse töös, leides koguduse tunnustust kui eeskujuliku usuelu, isikuomaduste, vaimuandide ning üldiste eeldustega koguduse juhtimisele pühendunud isiksused	4	15%
kes on olnud koguduse liige vähemalt kaks aastat	3	12%
kes on laitmatute eluviisidega	2	8%
kes on suurte kogemustega	1	4%
kes on olnud koguduse liige vähemalt üks aasta	1	4%
kes on vähemalt kaks aastat osalenud aktiivselt koguduse töös	1	4%

Põhikirjades välja toodud koguduse juhatuse ülesanded võtsin kokku ühte tabelisse, kusjuures sama mõtet kandvad, kuid erinevalt sõnastatud funktsioonid lahterdasin ühte.

Põhikirjadest leidsin, et koguduse juhatuse enim mainitud ülesanneteks on koguduse juhtimine ja esindamine (96%), palgaliste töötajate ja vabatahtlike töötajate tööle määramine ja töölt vabastamine (96%), raamatupidamise korraldamine (92%) ning liikmete vastuvõtmine, väljaarvamine ja arvestuse pidamine (92%). Ülejäänud ülesanded on välja toodud allolevas tabelis (vt. tabel 4).

Tabel 4. Koguduse juhatuse ülesanded

Koguduse juhatuse ülesanne	Esinemissagedus	%
Palgaliste töötajate ja vabatahtlike töötajate tööle määramine ja töölt vabastamine	25	96%
Koguduse juhtimine ja esindamine	25	96%
Raamatupidamise korraldamine	24	92%
Liikmete vastuvõtmine, väljaarvamine, arvestuse pidamine	24	92%
Vara kasutamise ja käsutamise korra otsustamine	14	54%
Koguduse ja selle liikmete usus kasvamise ja arenemise eest hoolitsemine	4	15%
Sümboolika kasutamise korra reguleerimine	1	4%
Programmilise tegevuse sobivuse ja efektiivsuse hindamine	1	4%

Seitsmel korral (27%) esineb põhikirjas eraldi punktina, et koguduse juhatus on nii vaimuliku kui ka majandusliku töö juhtimise organ.

Koguduse juhatuse koosolekute korda (v.a otsuse vastuvõtmist) analüüsitud põhikirjad väga ei reguleeri. Vaid viies (19%) põhikirjas oli öeldud, kes kutsub kokku juhatuse koosoleku (kolmel korral pastor, kahel korral juhatuse esimees ning ühel korral pastor või juhatuse esimees); neljas (15%) põhikirjas, kes juhatab juhatuse koosolekut (kolmel korral pastor, ühel korral juhatuse

esimees) ning kolmes (12%) põhikirjas oli välja toodud minimaalne juhatuse koosolekute toimumise arv ühes aastas.

Kahekümnnes põhikirjas (77%) on määratud otsustamiskord häälte võrdse jagunemise korral juhatuse koosolekul, millest 13 sätestab, et otsustab koosoleku juhataja hääl, viiel korral on märgitud otsustavaks koguduse pastori hääl ning kahel korral juhatuse esimehe hääl.

Pidades silmas eelpool mainitud fakti, et 50% põhikirjadest näeb ette, et otsuse vastuvõtmisel juhatuse koosolekul häälte võrdse jagunemise korral on otsustavaks koosoleku juhataja hääl, siis samas dokumendis võiks olla määratud ka koosoleku juhataja.

2.2.4 Pastor

Koguduse pastori kohta on kõikides läbi töötatud põhikirjades öeldud, et ta on koguduse vaimuliku töö juht, kes kuulub oma ametikoha järgi koguduse juhatusse ning viib läbi vaimulikke talitusi ja koordineerib nende läbiviimist teiste vaimuliku töötajate poolt. Kõiki mainitud koguduse pastori ülesandeid koos põhikirjades esinenud sagedusega kajastan allolevas tabelis (vt. tabel 5).

Tabel 5. Koguduse pastori ülesanded

Koguduse pastor...	Esinemissagedus	%
on koguduse vaimuliku töö juht	26	100%
viib läbi vaimulikke talitusi ning koordineerib nende läbiviimist teiste vaimuliku töötajate poolt	26	100%
on koguduse juhatuse liige	26	100%
suunab koguduse juhtiv- ja tööorganite tegevust ja vastutab nende vaimuliku taseme eest	24	92%
esitab üldkoosolekule aruande Koguduse tegevusest	23	88%
annab oma tööst jooksvalt aru juhatusse	21	81%
kutsus kokku juhtiv- ja tööorganite koosolekuid	6	23%
esindab kogudust	6	23%
kirjutab koguduse nimel alla kirjadele ja lepingutele kooskõlastatult koguduse juhtivorganitega	5	19%
esitab kogudusele vaimuliku elu korraldamisega seotud ettepanekuid	3	12%
tagab üldkoosoleku otsuste elluviimise	2	8%
visandab ja võimaldab koguduse nägemuse elluviimist, kaasates sellesse koguduseliikmeid	1	4%
vastutab, et kogudus tegutseb vastavalt Piibli õpetusele, koguduse usutunnistusele ja põhikirjale	1	4%

2.2.5 Diakonid ja diakonissid

Diakoneid (diakonisse) või diakonite kogu ei seostata mitte üheski vaatluse all olnud koguduse põhikirjas mitte ühegi juhtivorgani või juhtiva rolliga. Kõigis kahekümne kuues põhikirjas on ära märgitud, et diakonid on koguduse vaimulikud ning täpselt pooltel juhtudel on ühel või teisel viisil kirjeldatud ka nende funktsioon. Need kirjeldused on järgmised:

- diakonid ja diakonissid vastutavad juhatuse poolt antud tööülesannete täitmise eest ja annavad oma tööst aru juhatusele;
- diakonid ja diakonissid edendavad koguduse vaimulikku tööd, sealhulgas toimetavad vaimulikke talitusi ja osalevad hingehoiutöös;
- diakonid ja diakonissid on koguduse pastori abilisteks vaimuliku töö teostamiseks koguduses ja väljaspool kogudust.

Ka ei leidnud üheski analüüsitud põhikirjas nõuet, et koguduse juhatuse liikmed peavad olema diakoni (diakonissi) ordinatsiooniga. Küll aga oli ühes põhikirjas välja toodud soovitus, et juhatusse kuuluv liige võiks olla ordineeritud diakon või diakoniss.

Kokkuvõte

Tuginedes antud peatükis kirjapandule saan öelda, et Eesti EKB Koguduste Liidu koduleheküljel leitavad alusdokumendid ei dikteeri liitu kuuluvatele kogudustele ühtegi kindlat juhtimisstruktuuri või reeglistikku. Iga liitu kuuluv kogudus on autonoomne. Kogudus tegutseb ja valitseb end iseseisvalt vastavalt põhikirjale.

Koguduste põhikirjade alusel on koguduse kõrgeimaks juhtivorganiks koguduse üldkoosolek, mis tuleneb eeldusest, et kohalik kogudus koosneb ainult uuestisündinud usklikest, kellel igaühel on Püha Vaim ja kes igaüks on Jumala Vaimust juhitud, ning ootusest, et Jumal annab oma tarkust samavõrra igale koguduseliikmele.

Lisaks üldkoosolekule on koguduse juhtivorganiteks ka koguduse juhatus ja pastor. Koguduse juhatus ja pastor ei valitse üksteist, vaid toimivad meeskondlikus sümbioosis.

Pastori ülesandeks on juhtida eelkõige koguduse vaimuliku tööd ning viia läbi vaimulikke talitusi. Juhatuse ülesandeks aga juhtida ja esindada kogudust ning korraldada koguduse kui organisatsiooni raamatupidamine ja liikmeskonna arvestus. Kuna pastor kuulub oma ametikoha järgi koguduse juhatusse ning juhtimise all on mõeldud ka koguduse vaimulikku juhtimist, siis

ei ole ükski pastor eemal koguduse majanduslikust ega ükski juhatuse liige koguduse vaimulikust juhtimisprotsessist. Analüüsitud põhikirjadele tuginedes järeldan, et kuigi rõhuasetused on erinevad, siis juhtimisprotsessis osaletakse siiski meeskondlikult üksteist toetades ja vastutust jagades.

Kuigi üsna vähestes põhikirjades on välja toodud koguduse juhatuse liikme kohta käivad nõuded, siis usun, et kõik kogudused järgivad siiski enim kordi mainitud nõuet, et juhatuse liikmeks sobib kandidaat, kes on osalenud aktiivselt koguduse töös, leides koguduse tunnustust kui eeskujuliku usuelu, isikuomaduste, vaimuandide ning üldiste eeldustega koguduse juhtimisele pühendunud isiksus. Isiklikult olen veendumusel, et ka mõnes põhikirjas välja toodud ajalise kuuluvuse nõue kogudusse, peale mida võib kandideerida koguduse juhatusse, on vajalik. Ühestki põhikirjast ei lugenud ma välja, et koguduse juhatusse ei tohiks kuuluda naissoost isik. Ka mitte nendest põhikirjadest, mis käsitlevad juhatust vanematekoguna. Kui koguduse õed jätta välja koguduse tegusast juhtimisest viidates põhikirjas mainitud sõnapaarile „üldised eeldused“, siis minu arvamust mööda jääb see üsna nõrgaks argumendiks.

Põhikirjade läbitöötamise peamine leid minu uurimuse kontekstis on, et EKB Liidu kogudustes on vähemalt kuute erinevat juhatuse ning pastori ja juhatuse koostoimimise mudelit:

1. pastor on juhatuse esimees. Lisaks vaimuliku töö koordineerimisele tegeleb pastor ka koguduse juhatuse töö koordineerimisega;
2. pastor võib olla, aga ei ole juhatuse esimees;
3. pastor ei tohi olla juhatuse esimees. Pastor ja juhatuse esimees on kaks erinevat isikut. Pastor koordineerib koguduse vaimuliku töö poolt samal ajal kui juhatuse esimees vastutab koguduse majandusliku tahu eest üksteist vastastikku toetades;
4. juhatuse koosseis on pikemat aega ühesugune;
5. juhatuse koosseis on pidevas rotatsioonis;
6. juhatuse koosseis ei tohi olla kahel järjestikusel perioodil identne.

Järgnevas empiirilises osas uurin, kuidas toimib koguduse tegus juhtimine EKB Liidu koguduses päriselt, kas leidub veel mingeid juhatuse või pastori ja juhatuse koostoimimise mudeleid ning millisel määral erineb EKB Liidu koguduse juhtimine eesti ja vene regiooni kogudustes.

3. JUHATUSE JA PASTORI KOOSTÖÖMUDELID NING JUHATUSTE ROLL EKB LIIDU KOGUDUSTES

3.1 Uuringu meetod ja valim

Kaardistamaks juhatuse ja pastori koostöömudeleid ning juhatuste rolli EKB Liidu koguduste juhtimises, uurisin EKB koguduste pastoritelt ning juhatuse liikmetelt Surveer keskkonnas koostatud küsimustikuga, kuidas nähakse pastorit ja juhatust koguduse juhtimise kontekstis, kuidas mõistetakse juhatuse rolli koguduses ning kuidas toimib üks EKB Liidu koguduse juhatus. Küsimustikule sai vastata eesti ja vene keeles. Küsimustiku lingi saatsin EKB Liidu koguduste juhtidele ja töötajatele e-kirjaga (vt. Lisa 3) EKB Liidu töötajate meililisti palvega edastada see ka oma koguduse teistele juhatuse liikmetele, kes eelpool mainitud meililisti ei kuulu. Samuti saatsin küsimustiku ka mitmele kogudusele otse nende koduleheküljel kättesaadavale meiliaadressile. Kohtla-Järve Peeteli koguduse pastori Roman Kuznetsovi abiga saatsin EKB Liidu vene regiooni kogudustele venekeelse e-kirja (vt. Lisa 4) küsimustiku lingiga EKB Liidu vene regiooni kuuluvate koguduste listi.

Väljasaadetud eestikeelne küsimustik on esitatud lisa 5 ning venekeelne küsimustik lisa 6. Küsimustikus oli kokku 27 küsimust, neist 18 valikvastustega, millest mõne puhul palusin vastajal oma valikut põhjendada.

Küsitluse valimiks on EKB Liidu koguduse pastoriid ning juhatuse liikmed. 01.01.2020 seisuga oli Eesti EKB Koguduste Liidu aastaraamatu andmetel Liidus 68 ordineeritud pastorit, 31 diakoni ordinatsiooniga pastorit ning 6 pastori kohusetäitjat (Elust ... 2019, 103). Kuna EKB Liidu koguduste juhatuse liikmete koguarvust ülevaade puudub, siis ei ole võimalik hinnata küsitlusele vastanute protsenti üldkogumi pihta.

Küsitlusele laekus kokku 63 vastust, millest 55 EKB Liidu eesti regiooni (edaspidi ka ER) kogudustest ning 8 vene regiooni (edaspidi ka VR) kogudustest.

Järgnevalt annan ülevaate küsitluse tulemustest, alustades vastanute andmetest ning seejärel analüüsides küsimustiku sisulisi vastuseid. Kõigi küsimuste tulemuste juures on märgitud

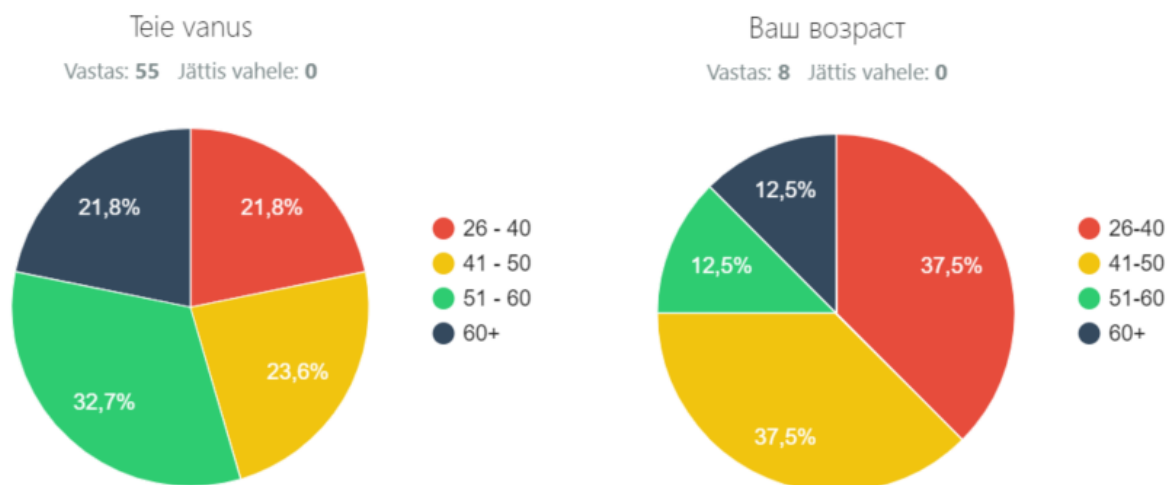
sellele küsimusele vastanute arv. Selguse mõttes on enamus diagrammide juurde lisatud nii eesti- kui ka venekeelne küsimus või seletus.

3.2 Vastanute andmed

Küsitluses palusin vastajatel ära näidata oma sugu, vanusegrupp, ametikoht ning esindatava koguduse nimi. Viimast küsisin selleks, et saada ülevaate erinevate koguduste esindatusest ning võrrelda sama koguduse esindajate vastuseid, kuid jätsin sellele küsimusele vastamise vabatahtlikuks, et vastajale oleks soovi korral tagatud anonüümsus. Ka käesolevas töös ei maini ühtegi kogudust nimeliselt, vajadusel viitan koguduse suurusle.

3.2.1 Vastanute vanus ja sugu

Vastanute vanused piiritlesin järgmiste vanusegruppidega: 18-25, 26-40, 41-50, 51-60 ja 60+. Vastanuid oli kõigist vanusegruppidest välja arvatud 18-25. Enamik vastanuist oli vanuses 41-60 (vt. joonis 1).

Joonis 1. Vastanute vanuseline jaotus vastavalt ER ja VR kogudustele (63 vastust)

Vastanutest lõviosa moodustasid mehed (83%), kusjuures kaheksast vene regiooni vastajast ei olnud üksi naine (vt. joonis 2).

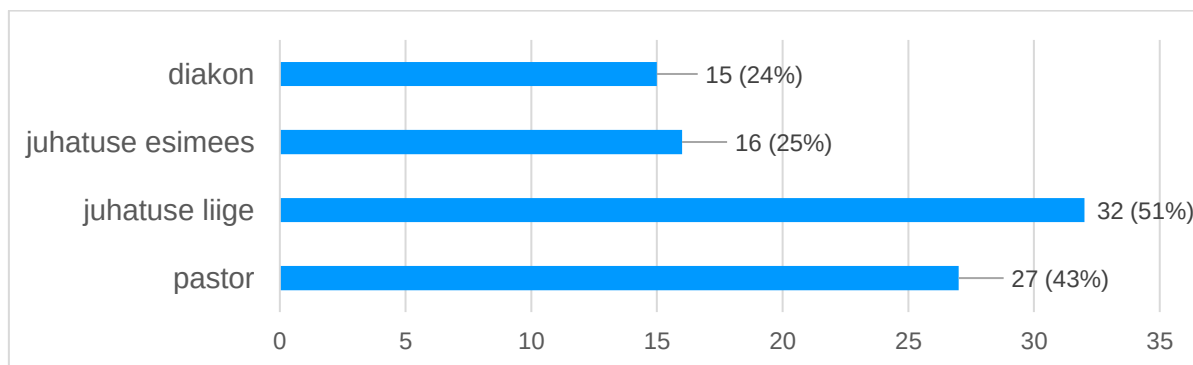
Joonis 2. Vastanute sooline jaotus (ER, VR, 63 vastust)

Seega kõige suurema osa vastanutest moodustavad 41-60-aastaste vanusegruppi kuuluvad meesterahvad.

3.2.2 Vastanute ametikohad ja koguduste suurused

Küsitluse suunasin EKB Liidu koguduste juhtidele ehk pastoritele ja juhatuse liikmetele. Kuna eelnevalt analüüsitud põhikirjadest tuli välja, et EKB Liidu koguduse pastor on oma ametikoha järgi juhatuse liige, mitmel puhul ka juhatuse esimees ning juhatuse liige võib vabalt olla ka diakon, siis võis iga vastanu valida mitu enda kohta käivat ametit. Eraldi tähelepanekuna toon välja fakti, et ükski vastanutest, kes valis oma ametikohaks „juhatuse esimees“, ei näinud vajadust end eraldi juhatuse liikmeks märkida.

63 vastanut märkisid erinevaid ameteid kokku 90 korral (vt joonis 3).

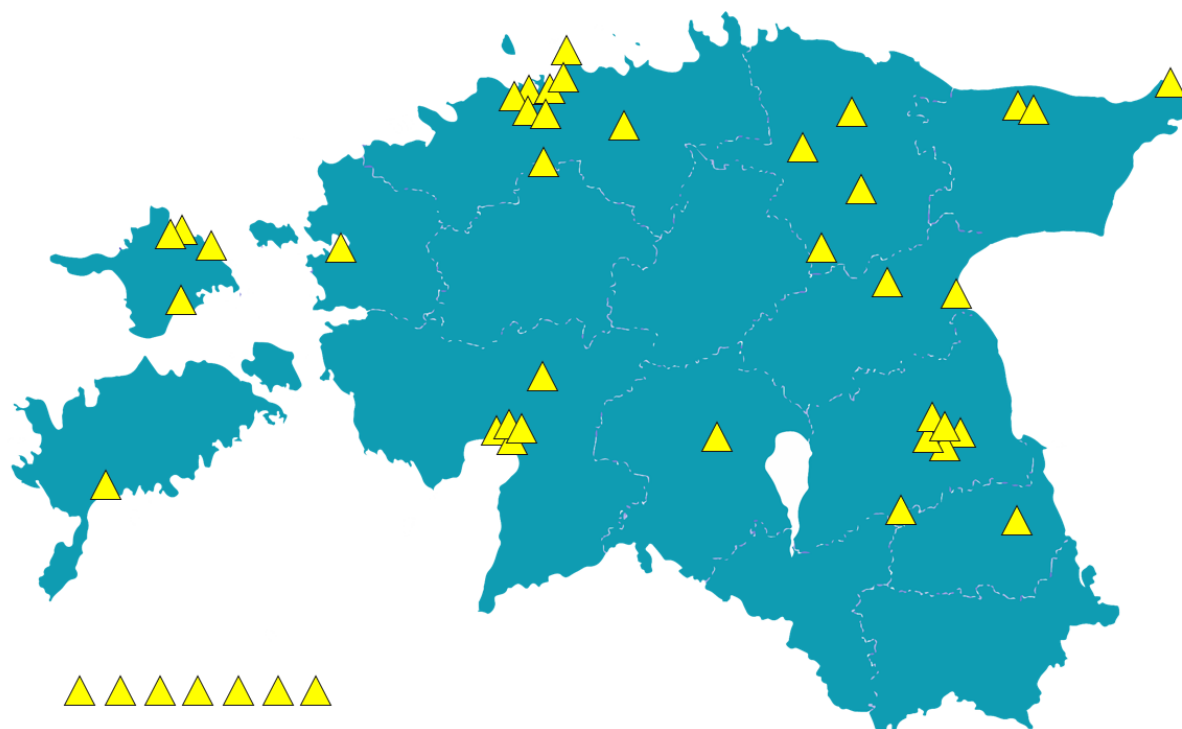

Joonis 3. Vastanute ametid (ER, VR, 63 vastanud, 90 vastust)

Küsitlusele vastanud 27 pastorit on veerand EKB Liidu 105 ordineeritud pastorist või pastori kohusetäitjast.

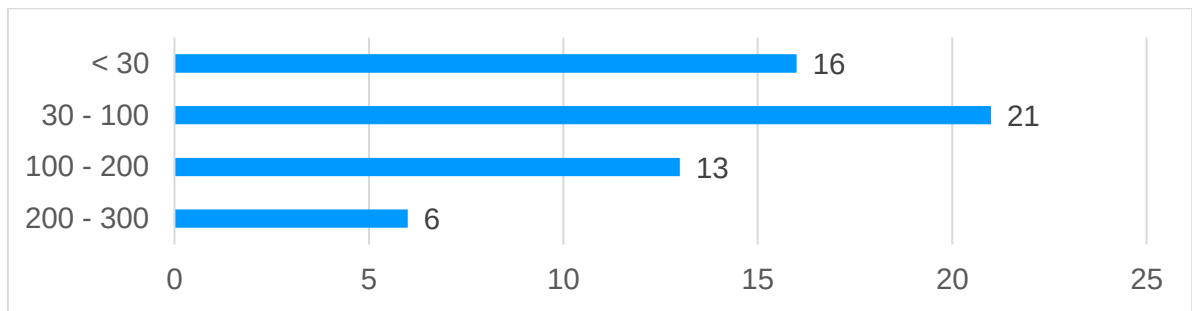
Küsitlusele vastanud 63 vastajast 56 märkis ära oma koguduse. Erinevaid vastuseid oli 38, 7 vastajat jätsid selle küsimuse vahele. Seega on esindatud vähemalt 38 erinevat EKB Liidu kogudust ehk 45% kõigist EKB Liidu kogudustest, kusjuures EKB Liidu eesti regiooni kogudusi oli vähemalt 33 erinevat ning vene regiooni kogudusi vähemalt 5 erinevat (Elust ... 2019, 33)).

Geograafiliselt vaadates laekus vastuseid praktiliselt üle kogu Eesti (vt. joonis 4). Öelda, et üks või teine piirkond jäi esindamata ei saa, kuna 7 vastanut otsustasid oma koguduse nime mitte mainida.

Joonis 4. Vastanute geograafiline jaotus (ER, VR, 56 vastust)

Teadaoleva info põhjal oli enim (21) vastanuid kogudustest, mille suurus jääb vahemikku 30-100 liiget. 16 vastanut olid väikekogudustest (alla kolmekümne liikme), 13 vastanut kogudustest suurusega 100-200 liiget ning 6 vastanut esindasid kogudusi, mis jäid suurusklassi 200-300 liiget (vt. joonist 5).

Joonis 5. Vastanute koguduste suurused (ER, VR, 56 vastust)

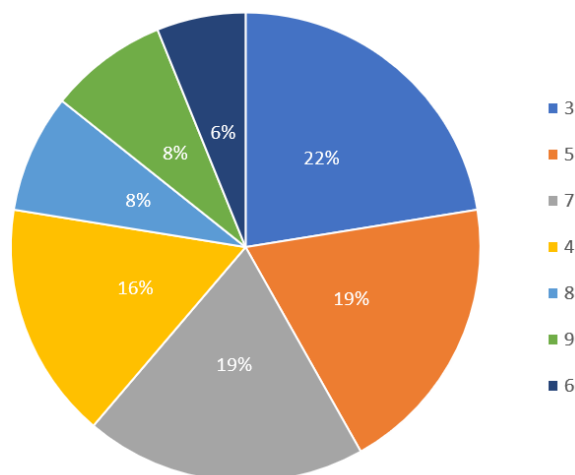
Eelnevalt kajastatud andmetele tuginedes saan öelda, et küsitluse tulemused peegeldavad kõige rohkem <30-200 liikmega koguduste juhtide seisukohti ja arusaamu.

3.3 Vastanute koguduste praktikad

Küsitluses keskendusin kahele teemale: vastanute teoloogilistele ja muudele arusaamadele ning koguduses toimivatele praktikatele. Kõigepealt kirjeldan EKB Liidu kogudustes kasutatavaid praktikaid.

3.3.1 Koguduse juhatuste suurused ja koosseisud

Kui põhikirjade analüüsi osas tõin välja, et koguduse juhatuse koosseisu suuruse domineerivateks väärtusteks on 3-7 ja 3-5 liiget, siis läbi viidud küsitlus kinnitas seda fakti. Enim vastanutest märkis juhatuse suuruseks 3 liiget (14), järgnesid 7 ning 5 liiget (12) (vt. joonis 6).

Joonis 6. Juhatus suurused (ER, VR, 63 vastust)

Nii EKB Liidu eesti kui ka vene regiooni koguduste seas oli tugevalt näha juhatuse koosseisu suuruse loogilist seost koguduse suurusega. Nii näiteks kõik vastanud, kes olid märkinud juhatuse suuruseks 3 liiget ja nimetanud oma koguduse nime, on pärit 5-45 liikmelisest kogudusest.

Küsimusele, kas koguduse pastor on juhatuse liige oma ametikoha järgi, vastas ainult üks kahe regiooni peale kokku 63 vastajast, et ei ole. Sama koguduse pastor aga vastas vastupidiselt ning seda kinnitas ka kõnealuse koguduse põhikiri. Seega kõigi küsitlusest osavõtnud koguduste pastorid on oma ametikoha järgi ka juhatuse liikmed (vt. joonis 7).

Joonis 7. Pastori kuuluvus juhatusse (ER, VR, 63 vastust)

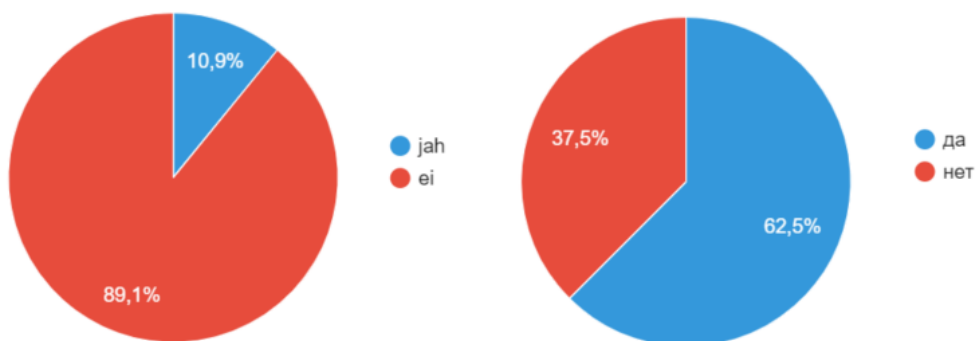
Järgnevalt laiendasin eelmist küsimust ja küsisin, kas pastor on ka oma ametikoha järgi juhatuse esimeheks. Siin tekkis esimene lahknevus EKB Liidu kahe regiooni koguduste vahel. Kui eesti regioonis on pastor automaatselt ka juhatuse esimeheks vaid 11% juhtudest, siis vene regioonis esineb seda tunduvalt rohkem – 62,5% (vt. joonis 8). Kuigi EKB Liidu vene regioonist oli vastanud vaid kaheksa, siis sellegipoolest sai vene regiooni kaheteistkümnest kogudusest minu küsitlusele vastanud viiest erinevast kogudusest, mis teeb 42% kõigist EKB Liidu vene regiooni kogudustest. Kuna vastajateks ei olnud koguduse lihtliikmed, vaid juhid, siis leian, et kõiki eelnevalt nimetatud asjaolusid arvesse võttes, töös tehtavad tähelepanekud ja järeldused EKB Liidu vene regiooni koguduste kohta on kaalukad.

Является ли пастор автоматически председателем совета?

Vastas: 8 Jättis vahele: 0

Kas koguduse pastor on automaatselt ka juhatuse esimees?

Vastas: 55 Jättis vahele: 0

Joonis 8. Pastor ja juhatuse esimees ühes isikus (ER, VR, 63 vastust)

Nii ER kui VR kogudustes, kus pastor ei ole oma ametikoha järgi esimees, oli 76% kordadest märgitud, et juhatuse esimehe valib koguduse juhatuse koosseis isekeskis. 5% vastasid, et koguduse juhatuse esimehe nimetab pastor ning 3%, et esimehe kandidaadi nimetab koguduse pastor ja juhatus valib.

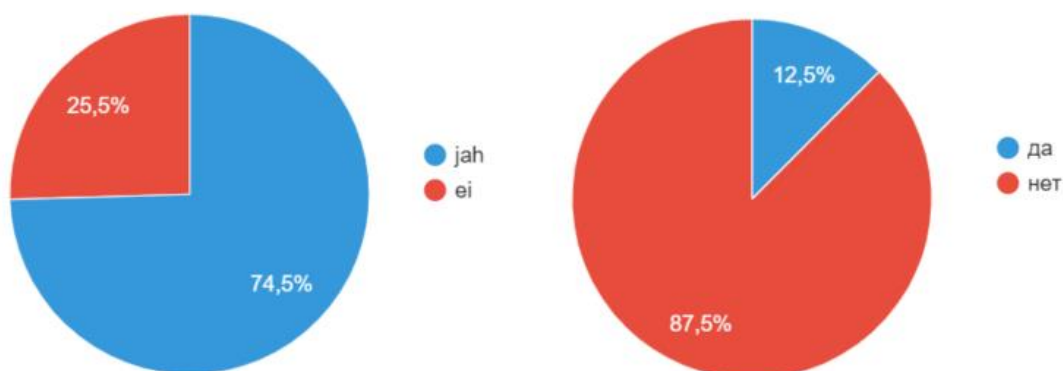
Ka naisliikmete kuulumine tänastesse juhatuse koosseisudesse oli kahe regiooni koguduste lõikes väga erinev. Kui ER vastanute kogudustes on tänase seisuga juhatuse liikmete seas naisi 74,5% juhtudest, siis VR vastanute kogudustes vaid 12,5% (vt. joonis 9).

Входят ли в состав совета вашей церкви сёстры?

Vastas: 8 Jättis vahele: 0

Kas Teie koguduse juhatuses on naisliikmeid?

Vastas: 55 Jättis vahele: 0

Joonis 9. Õdede kuulumine tänastesse juhatuse koosseisudesse (ER, VR, 63 vastust)

Samuti palusin koguduse juhtidel vastata, kas nende nägemust mööda on tähtis, et koguduse juhatuse koosseisul oleks teoloogiline ettevalmistus. 58,2% ER vastanutest ei pidanud seda

koguduse juhatuses teenimise kontekstis nii väga tähtsaks ning 40% arvas, et võiks olla vähemalt piiblikooli läbinud. Teoloogilist kõrgharidust ootaks oma koguduse juhatuse liikmetele üks (1,8%) vastanud koguduse juht.

Erinevalt EKB Liidu eesti regioonist peab tervelt 75% vene regiooni vastanutest, et juhatuse koosseisu teoloogiline ettevalmistus on tähtis (vt. ka joonis 10).

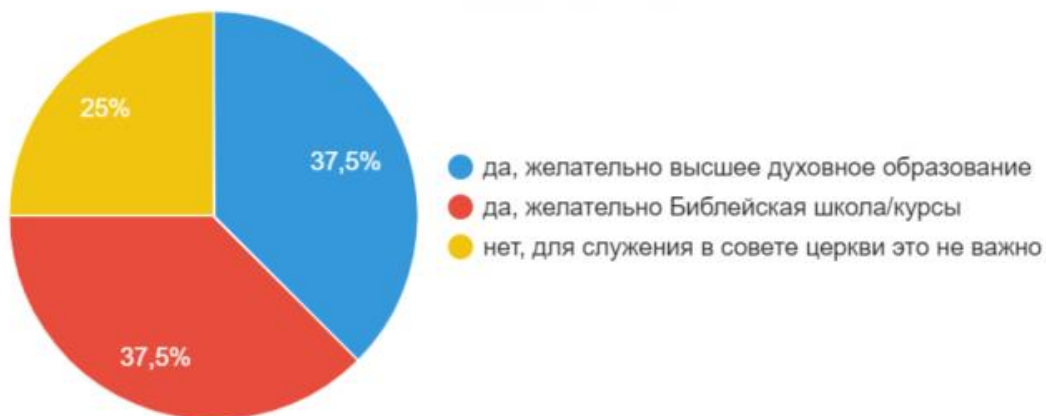
Kas Teie arvates on tähtis, et juhatuse liikmetel oleks teoloogiline ettevalmistus?

Vastas: 55 Jättis vahele: 0

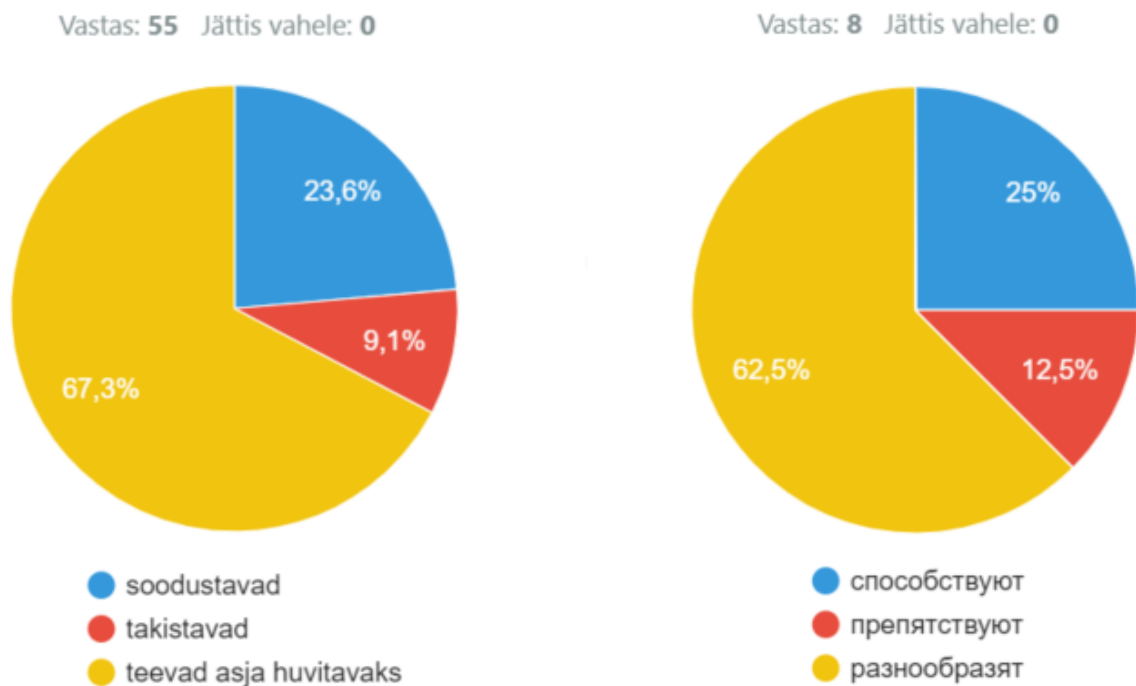
По вашему мнению важно, чтобы у членов совета было духовное образование?

Vastas: 8 Jättis vahele: 0

Joonis 10. Juhatuse koosseisu teoloogilise ettevalmistuse vajadus (ER, VR, 63 vastust)

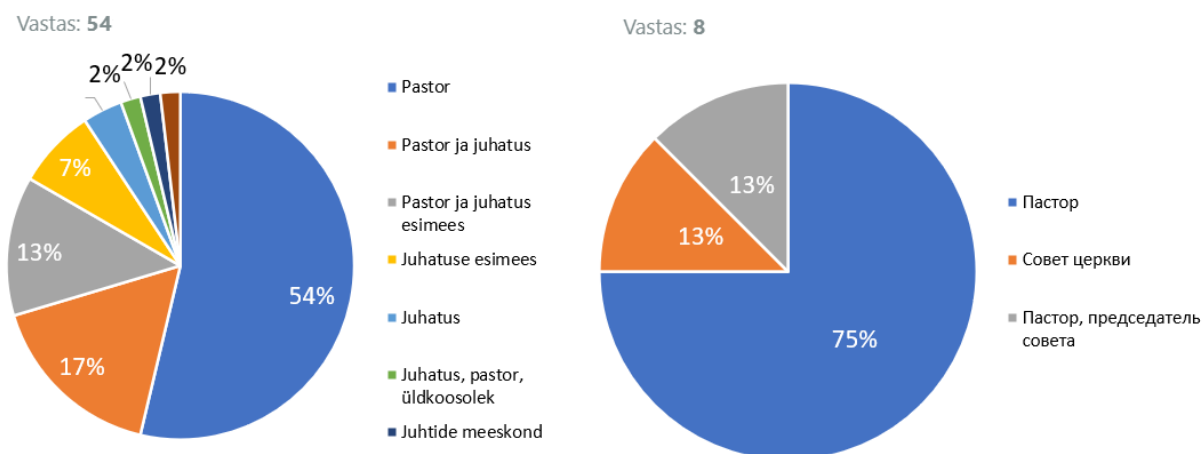
Kuna ise olen vene rahvusest, siis pidasin põnevaks küsida EKB Liidu koguduse juhtide käest, kas nende arvates rahvusest ja kultuurist tingitud erinevused juhatuse liikmete seas soodustavad või takistavad koguduse juhtimist. Mõlema regiooni vastused olid sisuliselt identsed – 60+ % vastasid, et rahvuslikud ja kultuurilised erinevused teevad juhtimisprotsessi huvitavaks, 20+ % vastanutest arvasid, et erinevused soodustavad ning ~10% leidsid, et need takistavad koguduse juhtimist (vt joonis 11). Lõputöö maht ei võimaldanud uurida kõnealuseid erinevusi ja nende täpsemat mõju. Leian, et edaspidi väärib see teema laiemat ja põhjalikumat uurimist.

Joonis 11. Rahvuslike ja kultuuriliste tegurite mõju koguduse juhtimisele (ER, VR, 63 vastust)

3.3.2 Vastanute koguduste juhtimispraktikad

Kristus on koguduse pea (Ef 5:23) ning seda fakti ma ümber lükata ei kavatse. Siiski palusin küsitlusest osavõtjatel vastata, kes nende koguduse maisetest juhtidest kannab nende arvates kõige suuremat eestvedamise vastutust. ER vastanute domineerivaks vastuseks oli pastor (54%), millele järgnesid vastusevariandid pastor ja juhatuse kollektiivselt (17%) ning pastor ja juhatuse esimees kahekesti (13%). VR vastajate arvates on eestvedamise vastutuse kandjaks selge ülekaaluga pastor (75%). Kahe regiooni peale esinesid veel ka sellised vastusevariandid nagu juhatuse esimees üksi; ainult juhatuse; juhatuse, pastor ja üldkoosolek ning viimaks juhtide meeskond (vt. joonist 12).

Joonis 12. EKB Liidu koguduse eestvedajad (ER, VR, 62 vastust)

Üsna mitmel juhul oli oma vastusele juurde kommenteeritud, et koguduse vaimuliku töö eest vastutab pastor ning koguduse majanduselu juhib ja praktiliste küsimustega tegeleb koguduse juhatus. Üks vastanu kirjutas, et „*pastor on koguduse vaimulik juht. Juhatus tegeleb majandus- ja sotsiaalküsimustega. Samas pastor juhatuse liikmena osaleb ka majandusküsimuste arutamisel ja juhatuse esimehel ning liikmetel on sõnaõigus vaimulike küsimuste arutamisel.*“ VR vastanutest keegi oma vastust ei kommenteerinud.

Järgnevalt palusin vastanutel kirjeldada oma nägemust enda koguduse pastori ja juhatuse ülesannetest ning vastutusaladest. Nii ER kui ka VR vastajad nimetasid koguduse pastori peamisteks ülesanneteks koguduse vaimuliku töö juhtimist ning hingehoidu. Alljärgnevates tabelites kajastan kahe regiooni vastanute enim kordi nimetatud pastori ülesandeid (vt. tabel 6 ja 7). Ülejäänud vastanute poolt nimetatud pastori ülesannetega saab tutvuda töö lisas 7.

Tabel 6. Ülevaade koguduse pastori ülesannetest (ER, 55 vastust)

Pastori ülesanded (enim nimetatud)	Esinemissagedus
Vaimuliku töö juhtimine	47%
Hingehoid	40%
Õpetamine/jutlustamine	27%
Jumalateenistuste korraldamine, läbiviimine	24%
Vaimulike talituste läbiviimine	20%
Vaimuliku nägemuse, visiooni loomine	18%
Juhatuses töös osalemine, juhatuse juhtimine	15%

Tabel 7. Ülevaade koguduse pastori ülesannetest (VR, 8 vastust)

Pastori ülesanded (enim nimetatud)	Esinemissagedus
Vaimuliku töö juhtimine	50%
Hingehoid	38%
Liikmes- ja kogukonnaga suhtlemine, koguduse esindamine	38%
Juhatuse töö juhtimine	25%
Vaimulike talituste läbiviimine	25%
Õpetamine/jutlustamine	25%
Jumalateenistuste korraldamine, läbiviimine	25%

Juhatuse ülesannetest oli mõlema regiooni puhul ülekaalukalt domineerivaimaks vastuseks koguduse majandus- ja finantselu korraldamine ning juhtimine. 31% ER vastanutest märkis, et lisaks koguduse majanduslikule poolele on koguduse juhatuse teiseks tähtsaks ülesandeks pastori toetamine vaimulikus töös ja vaimulikes küsimustes. EKB Liidu vene regiooni kohta tuleb öelda, et antud küsimuse puhul jääb vastanute arvust pisut vajaka, et põhjapanevaid järeldusi teha, kuid laekunud vastuste põhjal saan öelda, et VR juhatuse rolliks on eelkõige koguduse majanduselu korraldamine ja juhtimine ning praktiliste küsimuste ja argimurede lahendamine. Alljärgnevatel tabelitel kajastan kahe regiooni vastanute enim kordi nimetatud juhatuse ülesandeid (vt. tabel 8, 9). Ülejäänud vastanute poolt nimetatud juhatuse ülesannetega saab tutvuda töö lisas nr. 7.

Tabel 8. Ülevaade koguduse juhatuse ülesannetest (ER, 55 vastust)

Juhatuse ülesanded (enim mainitud)	Esinemissagedus
Koguduse majandus- ja finantselu korraldamine/juhtimine	80%
Pastori toetamine vaimulikes küsimustes/vaimulikus töös	31%
Koguduse liikmete arvestuse pidamine, liikmelisusega seotud tegevused	18%

Tabel 9. Ülevaade koguduse juhatuse ülesannetest (VR, 8 vastust)

Juhatuse ülesanded (enim mainitud)	Esinemissagedus
Koguduse majandus- ja finantselu korraldamine/juhtimine	75%
Praktiliste küsimuste, argimurede lahendamine	50%
Arusaamatuste, erimeelsuste lahendamine	25%

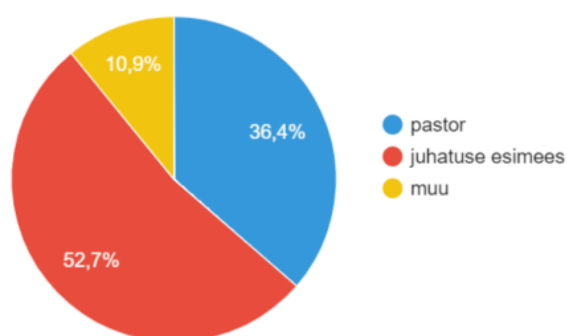
Vastustest oli väga selgelt näha seost koguduse suuruse ja pastori ülesannete vahel. Mida väiksem kogudus, seda rohkem ülesandeid ja vastutust koguduse pastori õlul. Nii näiteks vastas ühe väikseima EKB Liidu koguduse pastor, et tema ülesandeks on „koguduse vaimulik ja majanduslik juhtimine, jumalateenistuste läbiviimine, jutlustamine, arvete tasumine, koguduse hoone remontimine, muruniitmine jne“. Mõnevõrra üllatav oli aga analoogset vastust saada ühe kolmekohalise arvu liikmeskonnaga koguduse juhilt, kes kirjutas, et pastori õlul on „kõik, mis

koguduses toimub, v.a. eelarve koostamine ja kui pastor suudab sundida juhatuse esimeest või juhatuse liikmeid midagi tegema. Initsiatiivi keegi ei näita.“ See näitab, et ka pealtnäha elujõulises ja suures koguduses võib koguduse juht jääda üksikvõitlejaks.

Veel palusin vastajatel nimetada, kes planeerib, kutsub kokku ja juhatab koguduse juhatuse koosolekut. Kui EKB Liidu eesti regioonis on selleks pigem juhatuse esimees, siis vene regiooni kogudustes on selleks üsna kindlalt pastor. Vastajad, kes valisid variandi muu, kirjutasid, et kas pastor või juhatuse esimees ning ühel korral oli mõlema regiooni puhul märgitud, et seda võib teha iga juhatuse liige üksi või kahekesti (vt. jooniseid 13, 14).

Kes planeerib ja kutsub kokku juhatuse koosoleku?

Vastas: 55 Jättis vahele: 0

Кто планирует и созывает собрание совета?

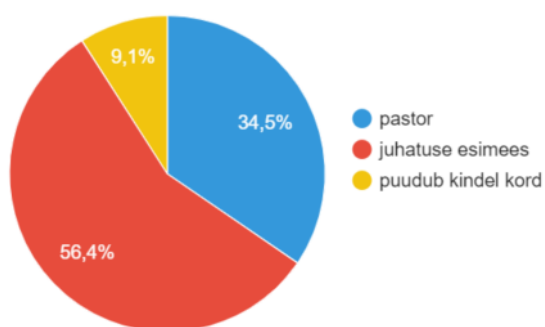
Vastas: 8 Jättis vahele: 0

Joonis 13. Juhatuse koosoleku planeerija, kokkukutsuja (ER, VR, 63 vastust)

Kes juhatab koguduse juhatuse koosolekut?

Vastas: 55 Jättis vahele: 0

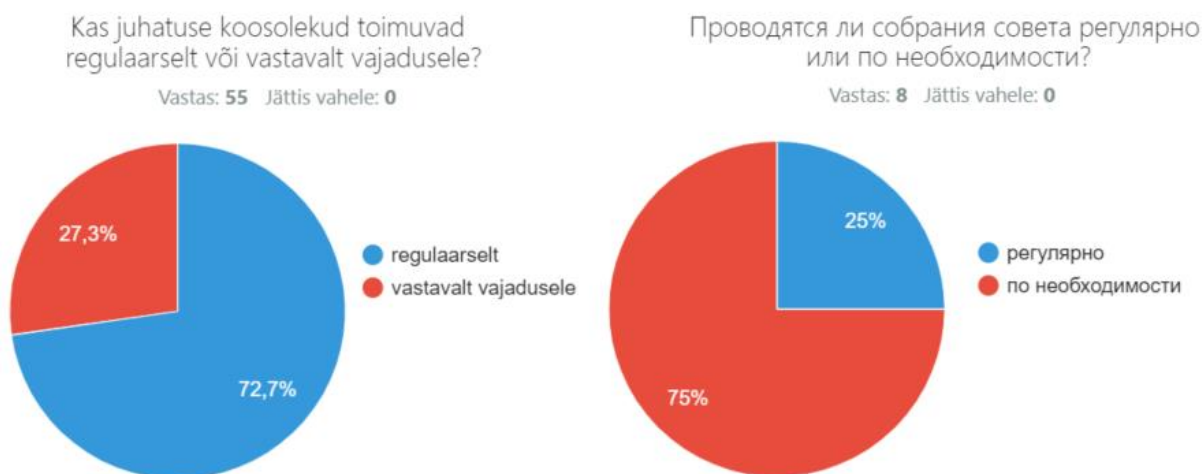
Кто проводит собрание совета?

Vastas: 8 Jättis vahele: 0

Joonis 14. Juhatuse koosoleku juhataja (ER, VR, 63 vastust)

Uurisin ka juhatuse koosolekute toimumiste regulaarsuse ja sageduste kohta. Küsimustikus palusin vastanutel märkida, kas juhatuse koosolekud toimuvad regulaarselt või vastavalt vajadusele. Kui EKB Liidu eesti regiooni kogudused käivad koos enamjaolt regulaarselt (73%), siis vene regiooni koguduste juhatused vastavalt vajadusele (75%) (vt. joonis 15).

Joonis 15. Juhatuse koosolekute toimumiste kord (ER, VR, 63 vastust)

Koosolekute toimumiste sageduse osas oli ER vastanute seas populaarseim valik „kord kuus“ (64%), VR vastanute seas „kord kuus“ ja „kord kvartalis“ võrdselt (37,5%) (vt. joonis 16).

Joonis 16. Juhatuse koosolekute toimumiste sagedus (EV, VR, 63 vastust)

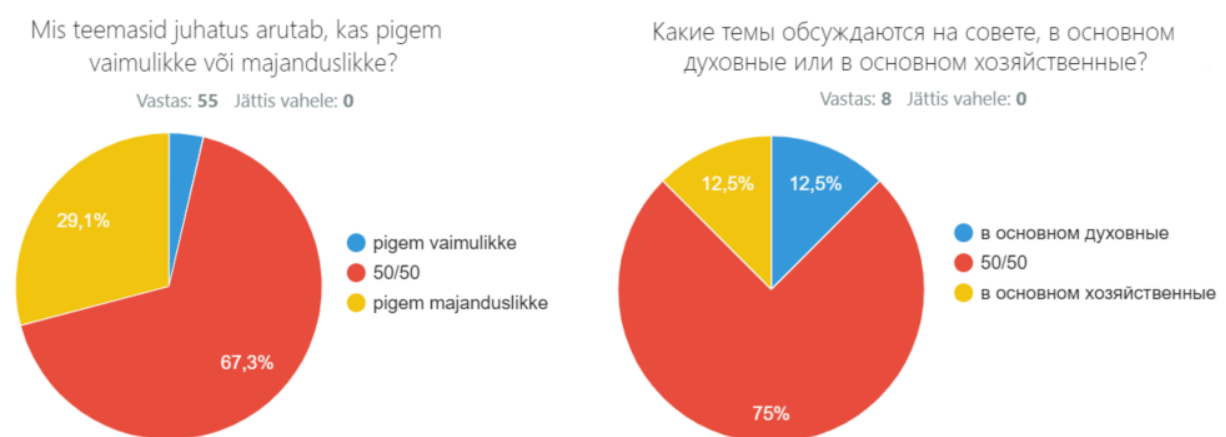
Eelnevate jooniste pealt on näha, et vastusevariant „muu“ osutus mõlemas regioonis samuti üsna populaarseks valikuks – ER 27,3%, VR 37,5%. On tähelepanuväärne, et vastusevariandi „muu“ all oli ER vastanute seas neljal korral märgitud juhatuse koosoleku toimumissageduseks iga nädal või üle nädala, mis viitab koguduse väga tugevale meeskondlikule juhtimisele. Nimetatud oli ka sellised variandid nagu 1, 3, 4, 5, 6, 7 ja 10 korda aastas.

VR vastanutest valiti vastusevariant „muu“ kolmel korral ning kommenteeriti juurde, et juhatuse koosolekud toimuvad 10-12 korda aastas (mis teeb sisuliselt üks kord kuus) ning ühel korral vastati, et juhatuse koosolekuid ei kutsutagi kokku, küsimusi lahendatakse jooksvalt muude toimetuste kõrvalt.

Kui kvalifitseerida vastavalt regioonile vastusevariandi „muu“ all olevad 10 ja 10-12 korda aastas valiku „kord kuus“ alla, siis näen, et nii EKB Liidu eesti kui ka vene regiooni koguduste juhatuse koosolekute sagedus on vähemalt kord kuus (ER 65%, VR 63%).

Käesoleva alapeatüki viimases küsimuses palusin EKB Liidu koguduse juhtidel märkida, kas juhatuse koosolekute päevakorras on pigem majanduslikud või vaimulikud teemad ja küsimused. Teemade enam-vähem võrdse jagunemise korral palusin valida vastusevariant „50/50“.

Küsitlusest selgus, et nii eesti kui vene regiooni koguduste juhatuse koosolekute päevakordades on nii majanduslikke kui ka vaimulikke teemasid ja küsimusi. Vastusevariandi „50/50“ valis 67,3% ER vastanutest ning 75% VR vastanutest (vt. joonis 17).

Joonis 17. Juhatus koosolekute päevakorrasteemade jaotus (ER, VR, 63 vastust)

3.4 Vastanute teoloogilised ja muud arusaamad ning isiklikud eelistused

Kui eelmises peatükis käsitlesin koguduse juhtimise praktilisi aspekte ja koguduses toimivaid praktikaid, siis alljärgnevalt kajastan vastanute teoloogilisi ja muid arusaamu ning isiklikke eelistusi koguduse juhtide ja juhtimise kohta. Teen seda küsimus-vastus stiilis.

3.4.1 Milliseid pastoraalkirjades nimetatud nõudeid koguduse vanemate ja abiliste kohta (1Tm 3, Tt 1) järgitakse teie koguduses juhatuse liikmete valikul?

EKB Liidu eesti regiooni esindajatest vastas sellele küsimusele 46 juhti (55-st) ning vene regioonist kõik kaheksa. Tegin vastuste sisulise analüüsi ning grupeerisin vastused vastavalt

nende sisule. Saadud tulemused näitavad, et EKB Liidu nii eesti kui vene regioonis jälgitakse või vähemalt püütakse jälgida koguduse juhatuse liikmete puhul kõiki pastoraalkirjadesse jäetud nõudeid koguduse vanemate ja abiliste kohta. Kolmel korral (kõik ER esindajad) oli juurde kommenteeritud, et seda püütakse teha tänapäeva elu ja ruumi kontekstis. Enim mainitud vastused kajastan allolevas tabelis (vt. tabel 10, 11) ning ülejäänud vastustega saab tutvuda töö lisas nr. 8.

Tabel 10. Järgitavad nõuded juhatuse liikmete valikul (ER, 46 vastust)

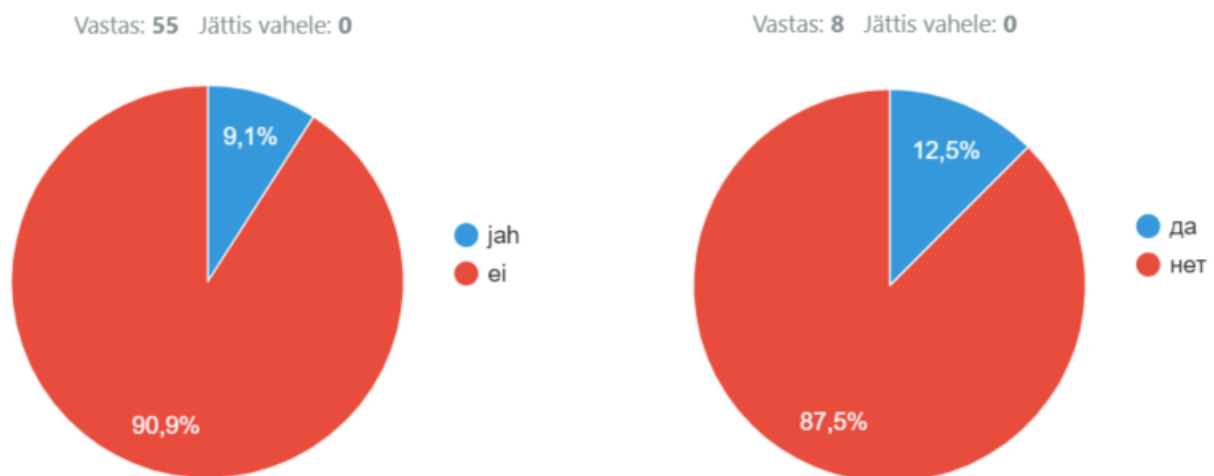
Järgitavad nõuded	Esinemissagedus
Kõiki või vähemalt püüeldakse selle poole. Nõuded on Jumala Sõnas kirjas ning on loomulik, et nendega arvestatakse	41%
Teadlikult nende suhtes võrdlust ei tee, kuid jälgime, et inimene on Jumala ja teiste silmis moraalne ja eeskujulik, laitmatute eluviisidega, juhtimise anniga	33%
Ei tohi olla vastpöördunud, peab olema vaimuliku kogemusega, usus küps	13%
Peab olema koguduse aktiivne, ustav ja hea mainega töötaja	11%

Tabel 11. Järgitavad nõuded juhatuse liikmete valikul (VR, 8 vastust)

Järgitavad nõuded	Esinemissagedus
Kõiki või vähemalt püüdleme selle poole. Nõuded on Jumala Sõnas kirjas ning on loomulik, et nendega arvestatakse	75%
Teadlikult nende suhtes võrdlust ei tee, kuid jälgime, et inimene on Jumala ja teiste silmis moraalne ja eeskujulik, laitmatute eluviisidega, juhtimise anniga	13%
Ei tohi olla vastpöördunud, peab olema vaimuliku kogemusega, usu küps	13%
Peab olema vastutustundlik	13%

3.4.2 Kas kõik koguduse juhatuse liikmed (v.a pastori ordinatsiooniga) peaksid olema diakoni ordinatsiooniga?

EKB Liidu mõlema regiooni juhid on arvamisel, et koguduse juhatuse liikmed ei pea olema diakoni ordinatsiooniga. ER vastanutest oli seda meelt 90,9% ning VR vastanutest 87,5% (vt. joonis 18).

Joonis 18. Käsitletava küsimuse vastuste jaotus (ER, VR, 63 vastust)

EKB Liidu eesti regiooni EI-vastanutest 40% põhjendas seda ühel või teisel viisil sõnastades, et koguduse juhatuse ülesanne ei ole juhtida koguduse vaimulikku tööd, mistõttu peavad juhatusse kuuluma pädevad, erinevaid elu valdkondi esindavad inimesed, mis ei nõua ilmtingimata diakoni ordinatsiooni. Juhatuse ei pea koosnema vaid vaimulikest. Samuti oli välja toodud, et diakoni ordinatsiooni nõue piiraks juhatusse sobilike liikmete valikut (6%) või peletaks muidu pädevaid tegijaid juhatusest eemale (4%).

EKB Liidu vene regiooni EI-vastanutest 43% põhjendas oma vastust aga sellekohase nõude puudumisega koguduse põhikirjas. 29% märkis, et koguduse juhatuse töö ja diakoonia on kaks eri asja ning sama palju kordi oli põhjenduseks toodud koguduse liialt väike liikmeskond, mis ei võimalda koguduse juhatust ainult diakonitest valida.

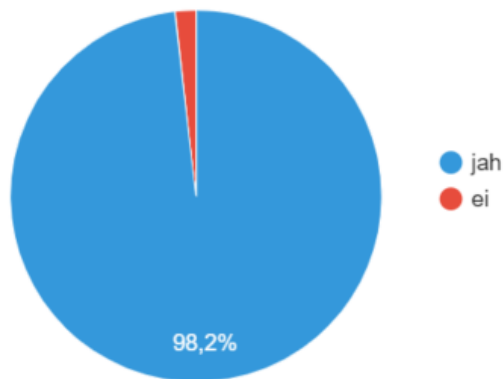
Huvitav tulemus koorus aga JAH-vastanute põhjendustest. Kahe regiooni peale valis vastusevariandi „jah“ 6 vastanut ning nii ER kui VR „jah“ vastuse valinutest näeb diakoni ordinatsioonis justkui kogudusega liitu astumise akti, mis tõestab töötegija pühendumist, usaldusväärsust ning valmidust võtta vastutus.

3.4.3 Kas Teie arvates võiksid koguduse juhatusse kuuluda ka naisliikmed?

Samuti palusin EKB Liidu koguduste juhtide arvamust naissoost liikmete koguduse juhatusse kuulumise osas. Vastused jaotusid järgnevalt (vt. joonis 19):

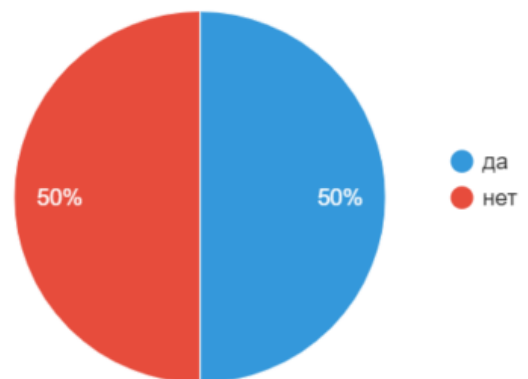
Kas Teie arvates võiksid koguduse juhatusse kuuluda ka naisliikmed?

Vastas: 55 Jättis vahele: 0

По вашему мнению могут ли в совет церкви входить сёстры?

Vastas: 8 Jättis vahele: 0

Joonis 19. Kas koguduse naisliikmed võiksid kuuluda juhatusse? (ER, VR, 63 vastust)

ER ainus vastusevariandi „ei“ valinud vastaja põhjendas oma vastust järgmiselt: „*Naised olid ka algkoguduses vastutavatel ametikohtadel.*“ Kui ma nüüd seda põhjendust väga valesti ei interpreteeri, siis tundub mulle, et vastusevariandi valikul eksiti ning tegelikkuses on EKB Liidu eesti regiooni vastanud juhid selles küsimuses 100% üksmeelsel arvamusel.

Vastusevariandi „jah“ valinud ER vastanutest 35% põhjendas seda ühel või teisel viisil sõnastades, et Jumal on sarnaselt meestele ka naisi erinevate andidega varustanud, mida juhatuse töös rakendada. Juhatusse peavad kuuluma sõltumata soost eelkõige koguduse elule pühendunud, pädevad, usus küpsed/kindlad ning laitmatute eluviisidega töötajad. 20% vastanutest kirjutas, et nii majandusasjadega kui ka inimestega tegeledes on olulised mõlema soo lähenemised – see rikastab ja tasakaalustab ning 19% viitas kurvale tõsiasjale, et mehi pole lihtsalt võtta. Kõiki üksikuid vastuseid ma oma töös ei kajasta, küll aga toon välja, et kahel korral oli mainitud, et koguduse juhatusse võivad naisliikmed kuuluda, kuid kindlasti mitte vanematekogusse.

VR JAH-vastanutest kolm põhjendasid oma vastust meeste puudusega koguduses ning üks, et kui Jumal on õele andnud vastavad annid, siis ei peaks kogudus temast mööda vaatama.

VR EI-vastanutest kirjutasid kaks, et koguduse juhtimise vastutus peab jääma eelkõige koguduse vendade õlule, kuid kui selliseid vendi pole, siis võib vaadata ka õdede poole. Seega võib järeldada, et EKB Liidu vene regiooni kogudustes kuulub juhatuse liikme ametikoht pigem vendadele ning olude sunnil kaalutakse õdede kandidatuure.

3.4.4 Kas pooldate hierarhilist või meeskondlikku juhtimist?

Veel uurisin EKB Liidu kahe regiooni juhtide käest, kas nad pooldavad hierarhilist või meeskondlikku juhtimist. Mõlema regiooni juhid toetasid meeskondlikku juhtimist – ER 92,7% ja VR 75% (vt. joonis 20).

Joonis 20. Millist juhtimist pooldate? (ER, VR, 63 vastust)

3.4.5 Mida teeksite oma koguduse juhtimises teisiti kui praegu?

Viimaks palusin küsitluses osalejatel kirjutada, mida nad teeksid oma koguduse juhtimises teisiti kui praegu. Küsimusele vastamine ei olnud kohustuslik, küsimusele vastas kokku 51 (81%) koguduse juhti.

35% vastanutest ei teeks teisiti mitte midagi. 29% vastas ühel või teisel moel, et kaasaks eri viisidel koguduse juhtimisse rohkem töötajaid, luues meeskondi/toimkondi ning delegerides ülesandeid, mille tulemusena muutuks koguduse juhtimine tulemuslikumaks ja tõhusamaks. Kolmel korral oli vastatud, et saaks juhatusega tihedamini kokku ning seda ka muus formaadis kui töökoosolek.

Mainimist väärrib ka asjaolu, et kui kahel korral kirjutati, et lahutataks pastori ja juhatuse esimehe ametikohad, suurendades viimase (ka juhatuse) rolli kaalukust, andes talle suurema lõppvastutuse majanduslikes küsimustes, siis nii samuti vastati kahel korra, et hoopis ühendaks pastori ja juhatuse esimehe ametikohad, andes pastorile voli valida ise omale meeskond, kes üldkoosolekule kinnitamiseks esitada.

Järgnevas peatükis arutlen, mis järeldusi võib EKB Liidu koguduste põhikirjadest ja küsitluse teel saadud vastustest teha minu uurimustöö kontekstis.

ARUTELU

Alljärgnevas arutelus lähtun töö sissejuhatuses püstitatud eesmärkidest saada aru, millised koostöömudelid leiduvad EKB Liidu koguduse pastori ja juhatuse vahel, kuidas kujuneb koguduse tegus juhtimine pastori ja juhatuse tasandil ning millisel määral erineb EKB Liidu koguduse juhtimine eesti ja vene regiooni kogudustes.

Koguduse juhtimist ning juhtimisorgani olemasolu peeti vajalikuks ning selle küsimusega hakati tegelema juba algkoguduse päevil. Koguduse juhtimisstruktuuri ja reeglistiku osas ei ole võimalik leida Uuest Testamendist ühte kindlat ja kõigile kohustuslikku reeglistikku, vaid hoopis suure mitmekesisuse, mis ei tähenda, et uustestamentliku algkoguduse kord ja juhtimisstruktuur oli suvaline ning meelevaldselt määratletud.

Ka Eesti EKB Koguduste Liidu koduleheküljel leitavad alusdokumendid ei dikteeri liitu kuuluvatele kogudustele ühtegi kindlat juhtimisstruktuuri või reeglistikku. Iga liitu kuuluv kogudus on autonoomne – iga kogudus tegutseb ja valitseb end iseseisvalt vastavalt oma põhikirjale ja seadusega sätestatud korrale. Koguduse peaks on Jeesus Kristus ning autoriteetseimaks alusdokumendiks Piibel.

Maisetest juhtidest juhtis uustestamentliku kogudust grupp kvalifitseeritud juhte, mitte üksikisik. Leidsin, et vanem ja ülevaataja viitavad ühele ja samale ametile – sõna „vanem” rõhutab isiku küpsust ja tema ameti väärikust ning sõna „ülevaataja” osutab selle ameti funktsioonile Koguduse vanemad täitsid nii vaimulike kui ka praktilisi ja majandusalaseid ülesandeid, moodustasid koguduse juhatuse ning vastutasid koguduseelu kõikide tahkude eest. Diakonid olid aga astme võrra madalamad teenijad, kelle hallata jäid praktilised, eelkõige teenimis- ja abistamisvajadustest lähtuvad ülesanded. Diakonid ei kuulunud juhatusse, kuid nende ülesandeks oli abistada koguduse vanemaid nende poolt delegeeritud igasuguste ülesannete täitmise näol. Selliselt osalesid ka diakonid koguduse juhtimises, kuid lõplik vastutus lasus kõigis küsimustes ja valdkondades ainult vanematel. Selliselt kujunes välja uustestamentliku koguduse tegus juhtimine.

Tänaste eesti ja vene regiooni EKB Liidu koguduste põhikirjadest ning küsitluses osalenute vastustest tuli välja, et võimalusel võiks ka tänapäeva kogudust juhtida grupp pädevaid juhte.

Koguduse vanemateks peetakse eelkõige koguduse pastoreid, kes on koguduse maisetest juhtidest suurimateks eestvedamise vastutuse kandjateks ning kelle ülesandeks on eelkõige koguduse vaimuliku töö juhtimine, hingehoid ja õpetamine.

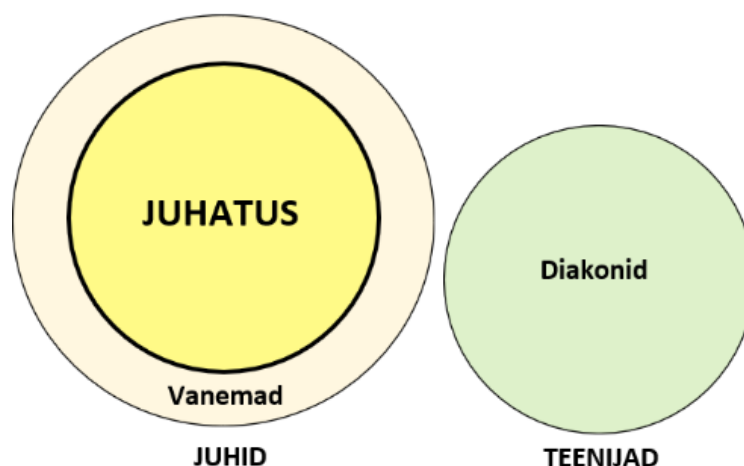
Juhatuse liikmetele kui koguduse vanematele ei viidata. Seda kinnitab ka fakt, et kolmest kogudusest, kelle põhikiri käsitleb koguduse juhatust kui vanematekogu, kaks sellise koguduse juhti vastasid küsimusele „Mida teeksite koguduse juhtimises teisiti kui praegu?“, et nad lahutaksid koguduse juhatuse ja vanematekogu. „*Juhatus tänapäeva organisatsiooni juhtimise tähenduses on päris erineva sisuga koguduse vanemate ja ülevaatajate rollist*“, põhjendas ühe koguduse juht oma vastust.

Samuti viitab sellele faktile asjaolu, et nii eesti kui ka vene regiooni vastanutest ligi 90% (ER 91%, VR 88%) ei pidanud juhatuse liikmeks olemiseks vaimulikku ordinatsiooni vajalikuks, põhjendas seda ühel või teisel viisil sõnastades, et koguduse juhatuse ülesanne ei ole juhtida koguduse vaimulikku tööd, vaid korraldada eelkõige majandus-, haldus- ja finantselu, mistõttu peavad juhatusse kuuluma sõltumata soost pädevad, koguduse elule pühendunud, usus küpsed/kindlad ning laitmatute eluviisidega erinevaid elu valdkondi esindavad inimesed.

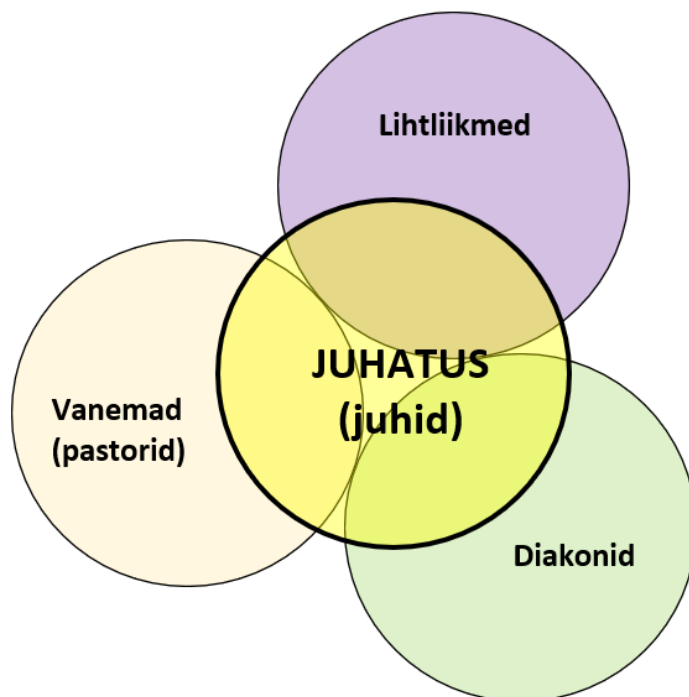
Samuti ei seostanud diakoneid või diakonite kogu ühegi koguduse juhtivorgani või juhtiva rolliga (ka mitte vaimulikus töös) mitte ükski analüüsitud koguduse põhikiri.

Kindlasti aga ei takista diakoni ordinatsiooni olemasolu olemast koguduse juhatuse liige. Nii on küsitluse vastuste statistilise analüüsi põhjal EKB Liidu eesti regiooni iga neljas ning vene regiooni iga viies juhatuse liige diakoni ordinatsiooniga.

Kui uustestamentliku koguduse juhtimisstruktuur nägi suure tõenäosusega välja selline:

siis tänase EKB Liidu mõlema regiooni enamus koguduste juhtimisstruktuur näeb välja nii:

Töös leidsin, et EKB Liidu koguduse juhatus ja pastor ei valitse üksteist, vaid toimivad suuremal või vähemalt määral meeskondlikus sümbioosis. EKB Liidu mõlema regiooni puhul tuli välja, et koguduse juhatuse koosolekutel on päevakorras nii vaimulikud kui ka majanduslikud teemad/küsimused, mis tähendab, et ei ole ükski pastor eemal koguduse majanduslikust ega ükski juhatuse liige koguduse vaimulikust juhtimisprotsessist.

Lisaks leidsin, et EKB Liidu kogudustes on vähemalt kaheksa erinevat juhatuse ning pastori ja juhatuse koostoimimise mudelit:

1. pastor on juhatuse esimees. Lisaks vaimuliku töö koordineerimisele tegeleb pastor ka koguduse juhatuse töö koordineerimisega;
2. pastor võib olla, aga ei ole juhatuse esimees;
3. pastor ei tohi olla juhatuse esimees. Pastori ja juhatuse esimehe ametikohta täidavad kaks erinevat isikut. Pastor koordineerib koguduse vaimuliku töö poolt samal ajal kui juhatuse esimees vastutab koguduse majandusliku tahu eest, üksteist vastastikku toetades;
4. juhatuse koosseis on pikemat aega ühesugune;
5. juhatuse koosseis on pidevas rotatsioonis;
6. juhatuse koosseis ei tohi olla kahel järjestikusel perioodil identne;
7. pastori ja juhatuse koostöö väga tihe;
8. pastori ja juhatuse koostöö nõrk, juhatus pastorele vajadusel vaid nõuandvas rollis.

On üsna loogiline, et mida väiksem kogudus, seda suurema tõenäosusega on ka koguduse juhatuse esimeheks koguduse pastor. Väikeste koguduste puhul mainiti ka üsna mitmel puhul, et juhatus (juhatuse esimees) on koguduses vaid formaalsus, mis on seadusega ette nähtud ning tegelikkuses on kõik koguduse eluga seondud pastori õlul.

Kui eelolev on küll kurb tõsiasi, kuid väikeste kohtade paratamatus, siis palju kurvem oli leida suuremate koguduste (kolmekohaline arv liikmeid) juhtide vastustest alljärgnevaid kommentaare:

- kõik on pastori õlul, sest „*olemasolevad vennad ei julge/taha võtta vastutust*“;
- juhatuse liikmed „*ei näita üles initsiatiivi*“;
- „*juhatuse esimeest tuleb sundida ennast liigutama, mistõttu on tihti peale kergem asjad endal ära korraldada*“;
- „*mehed ei võta vastutust (kahjuks)*“.

Eelnev näitab, et ka suuremates, elujõulistest kogudustes võib kõik kuhjuda ühe tegija (tavaliselt pastori) õlgadele. Kindlasti vääriks edasist uurimist, mis on need täpsemad põhjused, miks suure liikmeskonnaga ja pealtnäha elujõulises koguduses võib kogu vastutus ja koormus siiski jääda ühe juhi õlule.

Kogudustes, kus pastori ja juhatuse vahel koostöö toimib, on pastor koguduse vaimuliku elu juhiks, juhatuse esimees juhatuse töö koordinaatoriks ning juhatus koguduse majandus- ja finantselu juhtivorganiks. Lisaks sellele tuli koguduse juhtide vastustest välja, et koguduse juhatuse ülesandeks on olla pastorile toeks koguduse elu vaimulikus töös ja seda puudutavates küsimustes ning pastor osaleb sõna- ja hääleõigusega koguduse majandusküsimustes. See näitab, et need kaks juhtivorganit on üksteisega tihedalt põimunud ning koguduses toimub meeskondlik juhtimine.

Küsimuste „Kas pooldate hierarhilist või meeskondliku juhtimist?“ ja „Mida teeksite oma koguduse juhtimises teisiti kui praegu“ vastustest on selgelt näha, et EKB Liidu mõlema regiooni kogudused pooldavad ja püüdleavad meeskondliku juhtimise poole, vastates ühel või teisel moel, et tahaks kaasata eri viisidel koguduse juhtimisse rohkem töötegijaid, luues meeskondi/toimkondi ning delegeerides ülesandeid, mille tulemusena muutuks koguduse juhtimine tulemuslikumaks ja tõhusamaks.

Minu arvamus on, et üheks huvitavaks viisiks kaasata rohkem ja erinevaid inimesi kogudus aktiivsesse juhtimisse on võtta kasutusele roteeruva juhatuse koosseisu mudel, kus iga kindla aja tagant vahetub mingisugune kindel hulk juhatuse liikmetest.

EKB Liidu kahe regiooni koguduste juhtimises mõned erinevused koorusid:

1. 63% (vs ER 11%) juhul on EKB Liidu vene regiooni koguduse pastor ka juhatuse esimeheks, mis tähendab, et vene regioonis on väga tugevalt esindatud pastori ja juhatuse koostöömudel „pastor = juhatuse esimees“;
2. 88% (vs ER 26%) vastanute koguduste juhatuse koosseisudes ei ole täna naissoost liikmeid ning kui 100% ER vastanutest arvab, et koguduse juhatusse võivad kuuluda ka õed, siis vene regioonis on seda meelt 50% vastanuid;
3. 75% (vs ER 42%) vastanutest leiab, et koguduse juhatuse liikme teoloogiline ettevalmistus on tähtis.

Kui ma eelnevas peatükis kirjutasin, et kuigi vene regiooni vastanuid sai vaid kaheksa, kuid see-eest viiest erinevast kogudusest, mistõttu omavad siin töös tehtavad järeldused EKB Liidu vene regiooni kohta tõsist kaalu, siis vastuste analüüsi käigus siiski leidsin, et mõne küsimuse puhul oli see tõesti nii, kuid suures pildis vene regiooni koguduse juhtimine väärriks edasist uurimist suurema valimi näol.

KOKKUVÕTE

Töö eesmärgiks oli uurida, kuidas nägi välja uustestamentliku koguduse tegus juhtimine ning kuidas näeb see välja tänases EKB Liidu keskmises koguduses. Samuti tahtsin välja selgitada, milliseid mudeleid leidub kaasaja pastori ja juhatuse koostöös ning kas ja mille poolest erineb EKB Liidu vene regiooni koguduse juhtimine eesti regiooni koguduse juhtimisest.

Leidsin, et koguduse juhtimisstruktuuri ja reeglistiku osas ei ole võimalik leida Uuest Testamendist ega ka Eesti EKB Koguduste Liidu koduleheküljel kättesaadavatest alusdokumentidest ühte kindlat ja kõigile kohustuslikku malli. See aga ei tähenda, et koguduse juhtimisstruktuur oli või võiks olla suvaline ja meelevaldselt määratletud.

Maisetest juhtidest juhtis uustestamentliku kogudust ülevaataja rollis grupp kvalifitseeritud juhte ehk vanemad, kes täitsid nii vaimulike kui ka praktilisi ja majandusalaseid ülesandeid, moodustasid koguduse juhatuse ning vastutasid koguduseelu kõikide tahkude eest. Nende abilisteks olid koguduse diakonid, kes ei kuulunud küll koguduse juhtkonda, kuid abistades koguduse vanemaid nende poolt delegeeritud ülesannete täitmisel, osalesid siiski teatud määral koguduse juhtimises. Lõplik vastutus lasus aga kõigis küsimustes ja koguduse elu valdkondades koguduse vanematel.

Tänase EKB Liidu koguduse vanemateks peetakse eelkõige koguduse vaimuliku ordinatsiooniga pastoreid, kes on ka koguduse maisetest juhtidest suurimateks eestvedamise vastutuse kandjateks ning kelle ülesandeks on eelkõige koguduse vaimuliku töö juhtimine, hingehoid ja õpetamine.

Juhatuse liikmetele kui koguduse vanematele EKB Liidu kogudustes ei viidata. Juhatuse ülesandeks on eelkõige korraldada ning vastutada koguduse majandus-, haldus- ja finantselu eest, mistõttu peavad juhatusse kuuluma sõltumata soost pädevad, koguduse elule pühendunud, usus küpsed/kindlad ning laitmatute eluviisidega erinevaid elu valdkondi esindavad inimesed. Juhatuse liikmetelt ei nõuta diakoni ordinatsiooni, kuid selle olemasolu lisab juhatuse liikme häälele vaimulikes küsimustes teatud autoriteeti.

Leidsin, et EKB Liidu kogudust juhib grupp juhte, kelle koostöö võib välja näha järgmine:

1. pastor juhib, juhatus vaid seadusega ettenähtud formaalsus;
2. juhatus pastorile piduriks, ei tule kaasa;
3. pastori ja juhatuse koostöö nõrk, juhatus pastorile vajadusel vaid nõuandvas rollis;
4. pastor on juhatuse esimees. Lisaks vaimuliku töö koordineerimisele tegeleb pastor ka koguduse juhatuse töö juhtimisega;
5. pastor võib olla, aga ei pea olema juhatuse esimees;
6. pastor ei tohi olla juhatuse esimees;
7. juhatuse koosseis on pikemat aega ühesugune;
8. juhatuse koosseis (v.a pastor) on pidevas rotatsioonis;
9. juhatuse koosseis ei tohi olla kahel järjestikusel perioodil identne;
10. pastori ja juhatuse koostöö väga tihe.

Kokkuvõttes leidsin, et kuigi kõik ülal nimetatud mudelid on EKB Liidu kogudustes esindatud, valitseb keskmises EKB Liidu eesti regiooni koguduses juhtimisstruktuur, mille järgi juhib kogudust grupp pädevaid juhte. Koguduse pastori ja juhatuse esimehe ametikohad on lahutatud ning need ei valitse teineteist, vaid toimivad suuremal või vähemal määral meeskondlikus sümbioosis, jagades omavahel koguduse elu erinevate tahkude vastutust. Suurim eestvedamise lõppvastutus jääb siiski koguduse pastori kui vanema õlgadele.

Kui on üsna loogiline järeldus, et mida väiksem on kogudus ja mida kõrgem tema liikmeskonna keskmine vanus, seda rohkem ülesandeid jääb koguduse pastori õlule, siis märksa murettekitavam on leid, et ka pealtnäha elujõulises koguduses võib pastor end üksikvõitlejana tunda.

EKB Liidu eesti ja vene regiooni koguduste juhtimises minu töös analüüsitud koguduste põhikirjade ja küsitlusele laekunud vastuste põhjal väga suuri erinevusi ei täheldanud.

Suurimateks erinevusteks koguduse juhtimises võrreldes eesti regiooniga tootsin välja õdede vähese kaasatuse vene koguduse juhtimisse ning pastori-juhatuse koostöömudeli, mille järgi on keskmise vene regiooni koguduse pastor ka koguduse juhatuse esimeheks ning juhatuse töö koordinaatoriks. See aga ei tähenda, et vene regiooni kogudust juhib pastor ainuisikuliselt – kogudust juhib siiski grupp pädevaid juhte, kuid sarnaselt eesti regioonile, suurim lõppvastutus jääb pastori õlule.

Tunnen, et kui minu töös püstitatud neljast eesmärgist kolm said täidetud, siis vene regiooni koguduste juhtimine vääraks edasist ja põhjalikumat uurimist, mille põhjal kindlamaid järeldusi teha. Loodan, et see töö annab tõuke EKB Liidu kogudustele oma juhtimispraktikate

ülevaatomiseks ning täiendavatele uurimustele ja aruteludele EKB Liidu mõlemas regioonis. Samuti vääriks uurimist, kas ühel või teisel juhtimismudelil võib olla otsene mõju koguduse kasvule.

Kasutatud kirjanduse loetelu

Deffinbaugh, R. L. „The New Testament Church – Its Leadership“ – *bible.org*, 25.05.2004.
[<https://bible.org/seriespage/5-new-testament-church-its-leadership>], 26. aprill 2021.

„Eesti EKB Koguduste Liit PASTORITE STATUUT.“
[kättesaadav <https://kogudused.ee/dokumendid/pastorite-statuut/>], 22. mai 2021.

„Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. PÕHIKIRI.“ Vastu võetud Liidu konverentsil 22. augustil 2020. a.
[<https://kogudused.ee/dokumendid/pohikiri/>], 21. mai 2021.

Ehasalu, V. „Antiookia Ignatiuse kirjade ja Rooma Clemensi kirja koht suktsessiooniõpetuse kujunemisel (2. osa)“ – *Kirik & Teoloogia*, 13.01.2012.
[<https://kjt.ee/2012/01/antiookia-ignatiuse-kirjade-ja-rooma-clemensi-kirja-koht-suktsessiooniopetuse-kujunemisel-2-osa/>], 23. aprill 2021.

ELUST JA TEENIMISEST 2019. AASTAL. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. Aastaraamat 2020.

„Interlinear Bible 1 Timothy 3“ – *Bible Hub*.
[https://biblehub.com/interlinear/1_timothy/3.htm], 04. mai 2021.

„Interlinear New Testament Titus chapter 1“ – *Greek-English Interlinear Bible* kodulehekül. [a href="https://www.logosapostolic.org/interlinear-nt/titus/01.htm">https://www.logosapostolic.org/interlinear-nt/titus/01.htm], 03. mai 2021.

Jamieson, B. *Leading One Another: Church Leadership*. Illinois: Crossway, 2012.

„Kes me oleme?“ – Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu koduleht.
[<https://kogudused.ee/ekb-liit/>], 21. mai 2021.

„Kirikute ja koguduste seadus“ – Riigi Teataja kodulehekül.
[<https://www.riigiteataja.ee/akt/121062014030?leiaKehtiv>], 21. aprill 2021.

„Koguduse pastori ametikoha täitmisega seotud põhimõtteid.“ Vastu võetud Eesti EKB Koguduste Liidu vanematekogu poolt 9. septembril 2008.

[kättesaadav <https://kogudused.ee/dokumendid/>], 21. mai 2021.

Merkle, B. L. „Hierarchy in the Church?“ – *9Marks*, 26.02.2010.

[<https://www.9marks.org/article/hierarchy-church/>], 23. aprill 2021.

Nigol, R. *EEKBKL pastorite arusaam oma rollist võrdluses uue testamendi koguduste juhtide kohta käivate mõistetega*. Diplomitöö. Tartu: Kõrgem Usuteaduslik Seminar, 2014.

Paldre, L. „Kui vaba on kogudus, kui vaba on liit? II“ – *Teekäija*, 06/2018.

[<https://teek.ee/teemad/50-liit/2262-kui-vaba-on-kogudus-kui-vaba-on-liit-ii>], 22. mai 2021.

Pilli, T. *Usu värvid ja varjundid: Eesti vabakoguduste ajaloost ja identiteedist*. Tallinn: Allika, 2007.

Piper, J. „Biblical Eldership“ – *desiringGod*, 01.05.1999.

[<https://www.desiringgod.org/messages/biblical-eldership-session-1>], 01. mai 2021.

„Presbuteros“ – *Biblestudytools*.

[<https://www.biblestudytools.com/lexicons/greek/nas/presbuteros.html>], 14.04.2021.

„presbüter“ – Eesti Keele Instituudi „Võõrsõnade leksikoni“ kodulehekülg.

[<https://www.eki.ee/dict/vsl/index.cgi?Q=presb%C3%BCter>], 14.04.2021.

Rienecker, F., Maier, G. *Suur piiblileksikon*. Tallinn: Logos, 2011.

Roll, M. *Karismaatilisus ja selle tähendus Tartu baptisti- ja vabakoguduste näitel*.

Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool, 2015.

[http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/46849/Roll_Meelis.pdf], 23. aprill 2021.

Roosimaa, P. „Algkogudus taastas kodurahu“ – *Teekäija*, 2015, nr 11.

[<https://teek.ee/teemad/52-opetus/1670-alkkogudus-taastas-kodurahu>], 27. aprill 2021.

Ryrie, C. C. *Basic Theology*. Illinois: SP Publications, 1986.

Saard, R. *Kristluse ajalugu selle algusest tänapäevani*. Tallinn: Argo, 2013.

Sanders, J. O. *Vaimulik juhtimine*. Tallinn: Logos, 2001.

Selbak, K. *Diakoni roll eesti evangeeliumi kristlaste ja baptistide koguduste liidu kogudustes.* Lõputöö. Tartu: Kõrgem Usuteaduslik Seminar, 2020.

Stitzinger Jr., J. F. „Does the New Testament Teach the Leadership of One Pastor in a Church?“ – *Calvary Baptist Theological Journal*, sügis 1985, 1–12.

Strauch, A. „The Biblical Qualifications For Pastoral Eldership (Titus 1:5-9, 1 Tim. 3:1-7, 1 Peter 5:1-4)“ – *bible.org*, 12.08.2015.

[<https://bible.org/seriespage/2-biblical-qualifications-pastoral-eldership-titus-15-9-1-tim-31-7-1-peter-51-4>], 28. aprill – 04. mai 2021.

„Strong’s Greek: 146. *aischrokerdés*“ – *Bible Hub*.

[<https://biblehub.com/greek/146.htm>], 04. mai 2021.

„Strong’s Greek: 1249. *diakonos*“ – *Bible Hub*.

[<https://biblehub.com/greek/1249.htm>], 05. mai 2021.

„Strong’s Greek: 1351. *dilogos*“ – *Bible Hub*.

[<https://biblehub.com/greek/1351.htm>], 04. mai 2021.

„Strong’s Greek: 1381. *dokimazo*“ – *Bible Hub*.

[<https://biblehub.com/greek/1381.htm>], 04. mai 2021.

„Strong’s Greek: 1985. *episkopos*“ – *Bible Hub*.

[<https://biblehub.com/greek/1985.htm>], 15. aprill 2021.

„Strong’s Greek: 2887. *kosmios*“ – *Bible Hub*.

[<https://biblehub.com/greek/2887.htm>], 01. mai 2021.

„Strong’s Greek: 3524. *néphalios*“ – *Bible Hub*.

[<https://biblehub.com/greek/3524.htm>], 01. mai 2021.

„Strong’s Greek: 4103. *pistos*“ – *Bible Hub*.

[<https://biblehub.com/greek/4103.htm>], 03. mai 2021.

„Strong’s Greek: 5486. *charisma*“ – *Bible Hub*.

[<https://biblehub.com/greek/5486.htm>], 23. aprill 2021.

Tammo, J., Roosimaa, P. *Piibli õpetus Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu kogudustes.* Tallinn: Eesti EKB Liit, 1998.

Баркли, У. *Толкование Посланий к Тимофею, Титу и Филимону*. ВСБ, 1983.

Генри, М. „1-е послание Тимофею. Толкование Мэтью Генри“ – Библия тека , 2016.

[<https://bible-teka.com/matthew-henry/61/3/>], 03 – 06. mai 2021

LISAD

Koguduse põhikiri

Tere

Olen Lev Bannikov, Kõrgema Usuteadusliku Seminari neljanda kursuse tudeng ning ühtlasi teenimas Pärnu Immaanueli Baptistikoguduses, juhatuse esimehe rollis.

Jumala abiga olen püüdnud kooli lõpetamise poole ning oma lõputöös uurin juhatuste rolli EKB Liidu eesti ja vene regiooni kogudustes.

Kas Te oleksite nõus jagama minuga oma koguduse põhikirja?

Kui jah, palun saatke see mulle sellele meilile vastates.

Olen väga tänulik kiire vastuse eest.

--

Parimate soovidega,

Lev Bannikov

Устав вашей церкви

Приветствую!

Меня зовут Лев Банников. Я студент четвёртого курса высшей духовной семинарии и служитель в Пярнуской баптистской церкви Эммануил, где также выполняю обязанности председателя совета.

С Божьей помощью надеюсь закончить учёбу в этом году. В своей дипломной работе изучаю роль церковного совета в общинах евангельских христиан баптистов как эстонского так и русского регионов. Могли бы вы поделиться со мной уставом вашей церкви? Если да, то пожалуйста, перешлите его мне, ответив на это письмо.

Буду очень благодарен за скорый ответ.

С пожеланиями благословений,

Лев Банников

Lisa 3. Küsimustiku saatmise eestikeelne e-kiri

Küsitlus: Juhatuste roll EEKBK Liidu kogudustes

Hea EEKBK Liidu koguduse pastor, juhatuse esimees või juhatuse liige!

Olen Lev Bannikov, Kõrgema Usuteadusliku Seminari neljanda kursuse tudeng ning ühtlasi teenimas Pärnu Immaanueli Baptistikoguduses, juhatuse esimehe rollis.

Tänan kõiki, kes on varustanud mind oma koguduse põhikirjaga! Nüüd oleks veel pisut abi vaja...

Alljärgnev küsitlus on osa minu Kõrgema Usuteadusliku Seminari lõputööst, mille eesmärgiks on analüüsida erinevaid koguduse juhatuse ja pastori koostöömudeleid ning juhatuste rolli EKB liidu kogudustes. Töö juhendaja on pastor ja õppejõud Joosep Tammo.

Kui oled täna teenimas pastorina või juhatuse liikmena mõnes EKB Liidu koguduses, siis palun võtke pisut aega vastamaks minu tööga seotud küsimustikule. Olen tänulik, kui saate küsimustiku linki jagada ka teiste oma koguduse juhatuse liikmetega, keda siin listis pole. Vastuseid ootan hiljemalt 19. maiks (vabandan niivõrd lühikese aja eest).

Andmeid ei kasutata äratuntavalt lõputööst väljaspool ning lõputööga on võimalik tutvuda peale lõpetamist seminari koduleheküljel. Olen tänulik, et võtate aega küsitlusele vastata.

Kui Teil tekib küsimusi, võite mulle julgelt kirjutada või helistada.

Küsimustiku leiate siit: <https://surveer.com/s/MF5KXKZ7>

Lugupidamisega,

Lev Bannikov

+372 5xxxxxxx

Роли совета в жизни церкви

Приветствую!

Меня зовут Лев Банников. Я студент четвёртого курса высшей духовной семинарии и служитель в Пярнуской баптистской церкви Эммануил, где также выполняю обязанности председателя совета.

Обращаюсь с просьбой ответить на вопросы, которые являются частью моей дипломной работы в Высшей Духовной Семинарии. Целью этой работы является изучение и анализ различных форм сотрудничества пастора церкви и совета церкви, а также роли совета в жизни церкви. Моим руководителем при составлении этой работы является пастор и преподаватель семинарии Иосиф Таммо. Данные не будут использоваться нигде кроме дипломной работы. С моей работой можно будет ознакомиться после её защиты на домашней странице семинарии. Если ваше служение связано с несколькими общинами, то прошу отвечать на основании одной из них, с которой более тесно связаны. Заранее благодарю, что нашли время для ответа.

Опрос: <https://surveer.com/s/Q6YNF226>

Буду очень благодарен за скорый ответ.

С пожеланиями благословений,

Лев Банников

Küsitlus: Juhatuste roll EEKBK Liidu kogudustes

Hea EEKBK Liidu koguduse pastor, juhatuse esimees või juhatuse liige!

Käesolev küsitlus on osa minu Kõrgema Usuteadusliku Seminari lõputööst, mille eesmärgiks on analüüsida erinevaid koguduse juhatuse ja pastori koostöömudeleid ning juhatuste rolli EKB liidu kogudustes. Töö juhendaja on pastor ja õppejõud Joosep Tammo. Andmeid ei kasutata äratuntavalt lõputööst väljaspool ning lõputööga on võimalik tutvuda peale lõpetamist seminari leheküljel. Kui olete seotud mitme kogudusega, siis lähtuge palun vastustes ühest kogudusest, millega tunnete suuremat sidet. Olen tänulik, et võtate aega küsitlusele vastata.

Lev Bannikov, Pärnu Immaanueli Baptistikoguduse juhatuse esimees

1. Teie amet EEKBK Liidu koguduses (võib märkida mitu)
 - a. pastor
 - b. juhatuse esimees
 - c. juhatuse liige
 - d. diakon
2. Te olete
 - a. mees
 - b. naine
3. Teie vanus
 - a. 18-25
 - b. 26-40
 - c. 41-50
 - d. 51-60
 - e. 61+
4. Palun nimetage oma kogudus.
.....
5. Piibel ütleb, et Kristus on koguduse pea (Ef 1:22). Aga kes Teie koguduse juhtidest kannab kõige suuremat eestvedamise vastutust?
.....
6. Palun kirjeldage, mida tähendab Teie jaoks väide, et koguduse kõrgeimaks juhtivorganiks on üldkoosolek.
.....

7. Palun kirjeldage, mis on pastori peamised vastutusalad?
.....
8. Mis on koguduse juhatuse peamised vastutusalad/rollid?
.....
9. Mitmest liikmest koosneb Teie koguduse tänane juhatus?
.....
10. Kas pastor on juhatuse liige ametikoha järgi?
a. jah
b. ei
11. Kas koguduse pastor on automaatselt ka juhatuse esimees?
a. jah
b. ei
12. Kes nimetab koguduse juhatuse kandidaadid?
a. pastor
b. kogudus
c. muu:
13. Kes nimetab juhatuse esimehe?
a. pastor on ametikoha järgi ka juhatuse esimees
b. pastor
c. juhatuse koosseis valib isekeskis
d. muu:
14. Kas kõik koguduse juhatuse liikmed (v.a pastori ordinatsiooniga) peaksid olema diakoni ordinatsiooniga?
a. jah
b. ei
Palun põhjendage oma vastust.
15. Milliseid pastoraalkirjades nimetatud nõudeid koguduse vanemate ja abiliste kohta (1Tm 3, Tt 1) järgitakse teie koguduses juhatuse liikmete valikul?
.....
16. Kas Teie arvates võiksid koguduse juhatusse kuuluda ka naisliikmed?
a. jah
b. ei
Palun põhjendage oma vastust.

17. Kas Teie koguduse juhatuses on naisliikmeid?
- jah
 - ei
18. Kes planeerib ja kutsub kokku juhatuse koosoleku?
- pastor
 - juhatuse esimees
 - muu:
19. Kas juhatuse koosolekud toimuvad regulaarselt või vastavalt vajadusele?
- regulaarselt
 - vastavalt vajadusele
20. Millise regulaarsusega toimuvad juhatuse koosolekud? Kui eelmisele küsimusele vastasite „vastavalt vajadusele“, siis palun valige vastusevariant „Muu“ ning märkige eelmisel aastal toimunud juhatuse koosolekute arv.
- kord kuus
 - kord kvartalis
 - 2 korda aastas
 - muu:
21. Kes juhatab koguduse juhatuse koosolekut?
- pastor
 - juhatuse esimees
 - ei ole kindlat korda
22. Mis teemasid juhatus arutab, kas pigem vaimulikke või majanduslikke?
- pigem vaimulikke
 - 50/50
 - pigem majanduslikke
23. Kui juhatuse koosseis või juhatuse koosolekust osavõtjate arv on paarisarvuline ning otsuse kinnitamisel jagunevad hääled võrdselt, kuidas toimub otsuse vastuvõtmine?
- otsustab pastori hääl
 - otsustab koosoleku juhataja hääl
 - otsus jääb vastu võtmata, sest otsus peab olema konsensuslik
 - muu:
24. Kas Teie arvates on tähtis, et juhatuse liikmetel oleks teoloogiline ettevalmistus?
- jah, soovituslikult teoloogiline kõrgharidus
 - jah, võiks olla vähemalt piiblikooli läbinud
 - ei, koguduse juhatuses teenimise kontekstis ei ole see nii tähtis

25. Kas rahvuslikud ja kultuurilised erinevused juhatuse liikmete seas pigem soodustavad või takistavad koguduse juhtimist?
- a. soodustavad
 - b. takistavad
 - c. teevad asja huvitavamaks

26. Kas pooldate hierarhilist või meeskondlikku juhtimist? Miks?

.....

27. Mida teeksite oma koguduse juhtimises teisiti kui praegu?

.....

Опрос: Роли совета в жизни церкви

Уважаемый пресвитер церкви евангельских христиан баптистов, председатель совета церкви или член совета!

Обращаюсь с просьбой ответить на вопросы, которые являются частью моей дипломной работы в Высшей Духовной Семинарии. Целью этой работы является изучение и анализ различных форм сотрудничества пастора церкви и совета церкви, а также роли совета в жизни церкви. Моим руководителем при составлении этой работы является пастор и преподаватель семинарии Иосиф Таммо. Данные не будут использоваться нигде кроме дипломной работы. С моей работой можно будет ознакомиться после её защиты на домашней странице семинарии. Если ваше служение связано с несколькими общинами, то прошу отвечать на основании одной из них, с которой более тесно связаны. Заранее благодарю, что нашли время для ответа.

Лев Банников, председатель совета пярнуской баптистской церкви Эммануил.

1. Ваше служение в церкви ЕХБ (можно обозначить несколько)
 - а. пресвитер
 - б. председатель совета
 - в. член совета
 - г. диакон
2. Вы
 - а. мужчина
 - б. женщина
3. Ваш возраст
 - а. 18-25
 - б. 26-40
 - в. 41-50
 - г. 51-60
 - д. 60+
4. Укажите название вашей церкви

.....

5. Библия говорит, что Христос есть глава церкви (Еф. 1:22) Кто из руководителей вашей церкви выполняет ведущую роль?
.....
6. Пожалуйста, опишите, что для вас означает утверждение, что высшим органом управления церкви является общее собрание?
.....
7. Пожалуйста, опишите за какие направления работы в вашей церкви отвечает непосредственно пастор.
.....
8. За какие направления работы отвечает совет церкви?
.....
9. Сколько членов в совете вашей церкви на данный момент.
.....
10. Является ли пастор членом совета по своей должности ?
а. да
б. нет
11. Является ли пастор автоматически председателем совета?
а. да
б. нет
12. Кто выдвигает кандидатов в совет церкви?
а. пастор
б. члены церкви
в. другой вариант:
.....
13. Кто назначает председателя совета?
а. пастор по своей должности является и председателем
б. пастор
в. избирают члены совета
г. другой вариант:
.....

14. Должны ли быть все члены совета рукоположенными диаконами?

а. да

б. нет

Пожалуйста, обоснуйте ваш ответ

.....

15. Каких требований к главам и служителям церкви, описанных в Пастырских Посланиях апостола Павла (1 Тим 3, Тит 1), придерживаются при избрании членов совета в вашей церкви?

.....

16. По вашему мнению могут ли в совет церкви входить сёстры?

а. да

б. нет

Пожалуйста, обоснуйте ваш ответ.

.....

17. Входят ли в состав совета вашей церкви сёстры?

а. да

б. нет

18. Кто планирует и созывает собрание совета?

а. пастор

б. председатель совета

в. другой вариант:

.....

19. Проводятся ли собрания совета регулярно или по необходимости?

а. регулярно

б. по необходимости

20. С какой регулярностью проходят собрания совета? Если вы ответили на предыдущий вопрос "по необходимости" то выберите вариант ответа "прочее" и напишите сколько раз собирался совет в прошлом году.

а. раз в месяц

б. раз в квартал

в. 2 раза в год

г. прочее:

.....

21. кто проводит собрание совета?
- а. пастор
 - б. председатель совета
 - в. определённые требования не установлены
22. Какие темы обсуждаются на совете, в основном духовные или в основном хозяйственные?
- а. в основном духовные
 - б. 50/50
 - в. в основном хозяйственные
23. Если в состав совета входит или на заседании присутствует чётное количество членов, и при принятии решения голоса разделяются поровну, то как выносятся окончательное решение?
- а. голос пастора является решающим
 - б. голос проводящего заседание совета является решающим
 - в. решение остаётся не принятым, так как не достигнуто согласие.
 - г. другой вариант:
-
24. По вашему мнению важно, чтобы у членов совета было духовное образование?
- а. да, желательно высшее духовное образование
 - б. да, желательно Библейская школа/курсы
 - в. нет, для служения в совете церкви это не важно
25. Национальные и культурные различия членов совета препятствуют или способствуют руководству церковью?
- а. способствуют
 - б. препятствуют
 - в. разнообразят
26. Вы сторонник иерархического или командного типа руководства? Почему?
-
27. Чтобы вы хотели изменить в управлении своей церкви?
-

Lisa 7. Pastori ja juhatuse ülesanded

EKB Liidu eesti regiooni küsitlusele vastanute vastustest lähtuvad pastori ülesanded

Ülesanne	Esinemissagedus
Vaimuliku töö juhtimine	47%
Hingehoid	40%
Õpetamine/jutlustamine	27%
Jumalateenistuste korraldamine, läbiviimine	24%
Vaimulike talituste läbiviimine	20%
Vaimuliku nägemuse, visiooni loomine	18%
Juhatuse töös osalemine, juhatuse juhtimine	15%
Tööharude suunamine, toetamine, ülevaatamine	15%
Koguduse elu kõikide tahkude korraldamine, juhtimine	13%
Liikmes- ja kogukonnaga suhtlemine, koguduse esindamine	13%
Koguduse liikmete vaimulik juhtimine, kasvatamine	7%
Koguduse finants-, majanduselu korraldamine, juhtimine	5%
Kõik kogudusega seotud ülesanded (vaimulikust tööst muruniitmiseni)	5%
Arusaamatuste, erimeelsuste lahendamine	4%
Ülistuse juhtimine	2%
Olla mentoriks	2%
Teiste kogudustega suhete hoidmine	2%
Juhatuse kontrollimine	2%
Motiveerimine	2%
Töötajate vaimuliku taseme eest vastutamine	2%

EKB Liidu vene regiooni küsitlusele vastanute vastustest lähtuvad pastori ülesanded

Ülesanne	Esinemissagedus
Vaimuliku töö juhtimine	50%
Hingehoid	38%
Liikmes- ja kogukonnaga suhtlemine, koguduse esindamine	38%
Juhatuse töö juhtimine	25%
Vaimulike talituste läbiviimine	25%
Õpetamine/jutlustamine	25%
Jumalateenistuste korraldamine, läbiviimine	25%
Diakonite töö korraldamine	13%
Olla mentoriks	13%

EKB Liidu eesti regiooni küsitlusele vastanute vastustest lähtuvad juhatuse ülesanded

Ülesanne	Esinemissagedus
Koguduse majandus- ja finantselu korraldamine/juhtimine	80%
Pastori toetamine vaimulikes küsimustes/vaimulikus töös	31%
Koguduse liikmete arvestuse pidamine, liikmelisusega seotud tegevused	18%
Palgaliste töötajate tööle võtmine, töölt vabastamine	11%
Koguduse elu kõikide tahkude tõhus juhtimine	11%
Koguduse tegevuste/ürituste planeerimine/korraldamine	11%
Praktiliste küsimuste, argimurede lahendamine	9%

Tööhärad haldamine, toetamine	9%
Koguduse esindamine	7%
Üldkoosoleku kokkukutsumine/läbiviimine	5%
Vaimuliku töö korraldamine/juhtimine	5%
Vaimulike rõhuasetuste seadmine	4%
Koguduse arengu suunamine	4%
Pastori visiooni elluviimine	4%
Hoolekanne	2%
Koguduse kaasamine sisutegevuste planeerimisse, läbiviimisse	2%
Arusaamatuste, erimeelsuste lahendamine	2%
Seaduse tundmine	2%
Teiste kogudustega koostöö arendamine	2%
Jälgida EKB Liidu tegemisi	2%
Koguduse tööd toetavate protsessidega tegelemine	2%

EKB Liidu vene regiooni küsitlusele vastanute vastustest lähtuvad juhatuse ülesanded

Ülesanne	Esinemissagedus
Koguduse majandus- ja finantselu korraldamine/juhtimine	75%
Praktiliste küsimuste, argimurede lahendamine	50%
Arusaamatuste, erimeelsuste lahendamine	25%
Koguduse elu kõikide tahkude tõhus juhtimine	13%
Vaimuliku töö korraldamine/juhtimine	13%
Koguduse arengu suunamine	13%
Koguduse liikmete arvestuse pidamine, liikmelisusega seotud tegevused	13%

Lisa 8. Järgitavad nõuded juhatuse liikmete valikul

EKB Liidu eesti regiooni küsitlusele vastanute vastuste koondtabel

Järgitavad nõuded	Esinemissagedus
Kõiki või vähemalt püüdleme selle poole. Nõuded on Jumala Sõnas kirjas ning on loomulik, et nendega arvestatakse	41%
Teadlikult nende suhtes võrdlust ei tee, kuid jälgime, et inimene on Jumala ja teiste silmis moraalne ja eeskujulik, laitmatute eluviisidega, juhtimise anniga	33%
Ei tohi olla vastpöördunud, peab olema vaimuliku kogemusega, usu küps	13%
Peab olema koguduse aktiivne, ustav töötaja, hea mainega	11%
Peab olema karsklane	7%
Ühenaisemees, abielus	4%
Kõiki, v.a "osav õpetama"	4%
Juhatuse liikmed katsutakse eelnevalt läbi	4%
Peab olema külalislahke	4%
Otseselt seal jäetud nõudeid ei järgi	2%
Kõiki selle erisusega, et ta võib olla ka vallaline	2%
Peab oskama toimima meeskonnana	2%
Pereelu korras	2%

EKB Liidu vene regiooni küsitlusele vastanute vastuste koondtabel

Järgitavad nõuded	Esinemissagedus
Kõiki või vähemalt püüdleme selle poole. Nõuded on Jumala Sõnas kirjas ning on loomulik, et nendega arvestatakse	75%
Teadlikult nende suhtes võrdlust ei tee, kuid jälgime, et inimene on Jumala ja teiste silmis moraalne ja eeskujulik, laitmatute eluviisidega, juhtimise anniga	13%
Ei tohi olla vastpöördunud, peab olema vaimuliku kogemusega, usu küps	13%
Peab olema vastutustundlik	13%

РУКОВОДСТВО ЦЕРКОВЬЮ И СОТРУДНИЧЕСТВО УПРАВЛЯЮЩИХ ОРГАНОВ В ЦЕРКВЯХ ЭСТОНСКОГО СОЮЗА БАПТИСТСКИХ ЦЕРКВЕЙ

Лев Банников

РЕЗЮМЕ

Целью работы было изучить, как выглядело активное руководство в новозаветной церкви и как оно выглядит в средней церкви эстонского союза ЕХБ сегодня. Также хотел выяснить, какие модели сотрудничества пастора и совета существуют в современной церкви, и имеются ли и в чём заключаются различия в руководстве в общинах русского и эстонского регионов союза ЕХБ.

Выяснил, что по части структуры и правил управления, невозможно найти единого и обязательного для всех шаблона управления ни в Новом завете, ни в документах, доступных на веб-сайте эстонского союза ЕХБ. Однако это не означает, что структура управления церковью была или может быть определена произвольно.

Новозаветной церковью управляла группа квалифицированных руководителей или старейшин, которые выполняли как духовные, так и практические и хозяйственные обязанности и несли ответственность за все стороны деятельности общины. Их помощниками были диаконы, которые хотя и не входили в состав совета, но исполняя порученные им обязанности, в некоторой мере участвовали в руководстве церковью. Однако окончательная ответственность по всем вопросам и сторонам церковной жизни возлагалась на старейшин церкви.

Старейшинами церковей современного союза ЕХБ считаются рукоположенные пастора, на которых лежит наибольшая ответственность, и основной обязанностью которых является духовный труд, попечительство и учение (наставление).

Члены совета церкви в союзе ЕХБ не считаются старейшинами. Задачей совета в первую очередь является организация и ответственность за хозяйственную и финансовую деятельность общины. Поэтому в совет должны входить компетентные и преданные делу, представляющие различные сферы жизни, безупречные, зрелые в вере люди

независимо от пола. От членов совета не требуется дьяконского рукоположения, но наличие такового добавляет авторитета к голосу при решении духовных вопросов.

Выяснил, что церковью союза ЕХБ руководит группа лидеров, варианты сотрудничества которых могут быть следующими:

1. руководство осуществляет пастор, совет является лишь формальностью, предусмотренной законом;
2. совет тормозит деятельность пастора, не является поддержкой;
3. 3.сотрудничество между пастором и советом слабое, совет выполняет лишь консультативную роль;
4. пастор является председателем совета. Наряду с координацией духовной работы пастор руководит также работой совета;
5. пастор может быть председателем совета, но не должен;
6. пастор не может быть председателем совета;
7. состав совета длительное время не менялся;
8. состав совета постоянно меняется;
9. состав совета не может быть идентичным в течение двух периодов подряд;
10. между пастором и советом тесное сотрудничество.

В итоге выяснил, что хотя все вышеперечисленные модели представлены в церквях ЕХБ, в среднем по эстонскому региону структуру управления в церкви составляет группа компетентных руководителей. Должности пастора и председателя совета разделены и не являются подначальными друг другу. Они в большей или меньшей степени сотрудничают в командном симбиозе, распределяя между собой ответственность по различным направлениям жизни общины. Но наибольшая ответственность лежит на пасторе как на главе церкви.

Вполне логично, что чем меньше община и выше средний возраст её членов, тем больше обязанностей ложится на плечи пастора. Однако вызывает беспокойство открытие, что иногда даже в кажущейся жизнеспособной церкви пастор может чувствовать себя одиноким.

Основываясь на анализ уставов и полученных ответов на опросы из церквей эстонского и русского регионов ЕХБ, каких-либо серьезных различий в управлении общинами не обнаружилось. Наибольшими различиями в руководстве указал бы на низкую вовлечённость сестёр в руководство общиной в русских церквях, а также на модель

сотрудничества пастор-совет, в которой зачастую пастор русской церкви является также председателем и координатором совета. Однако это не означает, что в русском регионе пастор руководит церковью единолично - общиной управляет группа компетентных руководителей, но также как и в эстонском регионе, наибольшая ответственность лежит на пасторе.

Считаю, что если три из четырех целей, поставленных в моей работе, были достигнуты, то тема руководства в русском регионе достойна дальнейшего и более глубокого изучения, на основании которого можно сделать более определенные выводы. Надеюсь, что данная работа даст толчок к пересмотру практики управления в своих церквях и к проведению дополнительных исследований и обсуждений в обоих регионах союза ЕХБ. Также достойно исследования, как применение той или иной модели руководства влияет на прирост церкви.